

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

MARIJA BABNIK GATEJ

Aktualni načini izražanja spola – primeri iz besedil

Diplomsko delo

Mentorica: red. prof. dr. Andreja Žele

Dvopredmetni univerzitetni študijski
program prve stopnje Slovenistika

Ljubljana, 2017

KAZALO VSEBINE

KAZALO VSEBINE	ii
IZVLEČEK	1
ABSTRACT	1
1. UVOD	3
2. ZAKAJ IN KAKO RAZISKOVATI AKTUALNE NAČINE IZRAŽANJA SPOLA.....	5
3. ALI SO NOVI NAČINI IZRAŽANJA SPOLA SPLOH POTREBNI?	8
4. NOVI NAČINI IZRAŽANJA SPOLA V SLOVENSKEM JEZIKU	12
4.1. Zapis oblik za ženski in moški spol v neokrajšani obliki	15
4.2. Zapis oblik za ženski in moški spol v okrajšani obliki	16
4.2.1. Zapis z vezajem ali s poševnico.....	16
4.2.2. Zapis s poševnico in vezajem ali z oklepajem in vezajem.....	17
4.2.3. Zapis z oklepajem	18
4.2.4. Zapis s podčrtajem.....	19
4.3. Problemi rabe okrajšanih oblik	22
5. NOVI NAČINI IZRAŽANJA SPOLA V FRANCOSKEM JEZIKU	26
5.1. Zapis oblik za ženski in moški spol v neokrajšani obliki	29
5.2. Zapis oblik za ženski in moški spol v okrajšani obliki	29
5.2.1. Zapis s poševnico	30
5.2.2. Zapis z oklepajem	30
5.2.3. Zapis z veliko tiskano črko	30
5.2.4. Zapis z vezajem	31
5.2.5. Zapis s piko ali s sredinsko piko.....	31
5.3. Problemi rabe okrajšanih oblik	33
6. PRIMERJAVA NOVIH OBLIK V SLOVENSKEM IN FRANCOSKEM JEZIKU TER OVREDNOTENJE – KATERE OBLIKE SO SPREJEMLJIVE IN V KATERIH TIPIH BESEDIL	36
7. UGOTOVITVE	40
8. ZAKLJUČEK.....	41
VIRI.....	44
LITERATURA	45

IZVLEČEK

V skladu z vse večjo enakopravnostjo spolov v družbi se spreminja tudi jezik. Jezikovni priročniki narekujejo rabo generičnega moškega spola kot nezaznamovanega, medtem ko se v rabi pojavljajo novi načini za izražanje spola, npr. oblika zapisa s podčrtajem. V slovenskem in francoskem jeziku poznamo več različnih načinov za izražanje spola, med katerimi so tudi nove okrajšane oblike. Ker niso še zadostno raziskane, se pojavljajo številne napake pri zapisovanju, pomembno pa je tudi vprašanje o primernosti rabe okrajšanih oblik v različnih tipih besedil.

Ključne besede: spol, jezik, sociolingvistika, lingvistika spola, podčrtaj

ABSTRACT

Current ways to express gender – examples from texts

Following the general movement towards gender equality in our society, language is evolving accordingly. While language guides dictate the use of masculine gender as unmarked, new ways of expressing gender are being used (for example, the underscore format). There are several different ways of expressing gender in the Slovene and French language, including new abbreviated forms. As these remain insufficiently researched, misspelling is a frequent occurrence; furthermore, another significant question on the adequate usage of abbreviations in different types of texts still remains.

Key words: gender, language, sociolinguistics, gender linguistics, underscore

1. UVOD

V okviru diplomskega dela sem želela raziskati in ovrednotiti novejšo oz. aktualno rabe oblik za izražanje spola na podlagi zapisanih besedil.

Navedeno področje je prvič pritegnilo mojo pozornost pred dvema letoma ob branju Primorskega dnevnika, v katerem sem prebrala prispevek prof. Jožeta Hočevarja, ki odgovarja na jezikovna vprašanja bralcev. V članku naslovljenem *Spol povedka v stavku z več osebki* avtor poziva bralce, naj ne posnemajo novejših zapisov, ki naj bi bili nenavadni in v očitnem nasprotju s pravili slovenskega knjižnega jezika, katerih bi se morali držati. V diplomski nalogi bom podrobneje razložila, kaj me je v članku zmotilo in kaj je pritegnilo mojo pozornost. Ravno v tem članku sem namreč prvič zasledila tendenco po rabi novih oblik za ženski spol.

S problemom rabe oblik za ženski spol sem se ponovno srečala, ko sem lektorirala tekst za študentsko organizacijo, s katero sem občasno sodelovala. Takrat sem prvič naletela na problem izbire med pravopisno normo in tendencami družbe.

Takrat sem postala bolj pozorna na rabo novih oblik¹ za izražanje spola in ugotovila, da so novi načini pogosteje rabljeni in širše sprejeti, kot sem sprva mislila. Tovrstne načine uporabljajo razne organizacije in posamezniki, tudi v diplomskih nalogah, strokovnih člankih ipd. Presenetilo me je, ko sem po naključju preko sestrine prijateljice, ki študira na Fakulteti za socialno delo UL, izvedela, da študente spodbujajo k rabi oblik, ki so spolno nevtralne (predvsem k rabi oblike zapisa s podčrtajem). Tovrstno izbiro zapisov je mogoče razumeti kot neizogibno, glede na to, da gre za fakulteto, ki se usmerja k socialni enakosti in pravičnosti, kar se odraža tudi v jeziku.

Kot študentka Slovenistike in Francistike po dvodisciplinarnem programu me je prav tako zanimalo, če se omenjene tendence pojavljajo tudi v francoskem jeziku ter v

---

¹ Pod sintagmama »nove oblike« in »novi načini«, ki se ponavljata v diplomskem delu, ne razumem le tistih oblik zapisov, ki so v slovenskem ali francoskem jeziku prisotne šele zadnjih nekaj let (prim. oblika zapisa s podčrtajem – *učitelj_ica*), ampak vse okrajšane in neokrajšane oblike zapisov, ki so prešle v rabo kot odgovor na uveljavljeno rabo moškega slovničnega spola kot nezaznamovanega, ko so v diskurz vključene tako osebe moškega kot ženskega spola ali ko spol ni znan oz. ni jasno, katerega spola je oseba, vključena v diskurz. Gre torej za (vsaj z jezikoslovnega vidika) neuveljavljene načine izražanja ženskega spola.

kakšnih oblikah; v diplomskem delu bom tako primerjala pojavne oblike v obeh jezikih.

Kot primeri iz rabe mi bodo služila različna besedila, v katerih se pojavljajo novi načini izražanja spola:

- Slovenska besedila: diplomsko delo Maje Ličen, magistrsko delo in članek Nine Perger, spletne objave študentskega društva Iskra, znanstvena monografija Valerije Vendramin in Renate Šribar, *Lastno življenje* avtorice Mance G. Renko, seminarska naloga Keti Skok;
- Francoska besedila: različni prispevki, ki so dostopni na spletu.

Pri obravnavi se bom opirala na slovenske in francoske jezikovne priročnike (*SP 2001*, Toporišičevi *Slovenska slovnica* in *Enciklopedija slovenskega jezika*, *Francoska slovnica po naše* avtorice Elze Jereb, *Guide pratique*) ter drugo literaturo, ki obravnava področje spola v jeziku (npr. Scheller-Boltz, Vidovič Muha, Perger). Nekateri pristopajo do problema z jezikoslovnega vidika (npr. Vidovič Muha), drugi z družbenega (npr. Perger). Čeprav gre za dve različni področji, ju je na tem mestu nujno združevati – gre za vzajemno povezovanje in navezovanje enega področja na drugega.

Tema diplomske naloge se mi zdi zelo zanimiva in obenem pomembna. Trdno sem prepričana, da je jezik živa stvar, ki se mora spreminjati v skladu z družbo. Prav je, da družba današnjega časa stremi k enakopravnosti, v tem primeru spolni, zato se mora tudi jezik prilagoditi, tj. omogočiti diskurz, ki ustreza aktualnemu stanju družbe. Kljub temu se na tem mestu pojavi novo vprašanje; vprašanje praktičnosti in primernosti določene oblike. Kdaj oz. v katerem besedilu ali govorni situaciji je določena oblika primerna? Ali lahko postane pretirana in odvečna, lahko torej z njo dosežemo ravno nasprotno od želenega? V diplomskem delu bom poskušala odgovoriti tudi na ta vprašanja in se ob tem opredeliti do problema.

2. ZAKAJ IN KAKO RAZISKOVATI AKTUALNE NAČINE IZRAŽANJA SPOLA

Novi načini za izražanje spola so logična posledica težnje po neseksistični rabi jezika. V slovenskih jezikovnih priročnikih je moški spol opredeljen kot nezaznamovani slovnični spol^{2,3,4} (več o tem v nadaljevanju), v rabi pa se pojavljajo vedno močnejše tendence po vzpostavitvi enakopravnih razmerij tudi v jeziku, ne samo v družbi.

Razprava o družbeni občutljivosti jezika oz. neseksistični rabi se je v Sloveniji odprla v 90. letih 20. stoletja (Trojar in Žagar Karer 2013: 457). Že leta 1995 sta Žagar in Milharčič Hladnik na pobudo Urada za žensko politiko pripravila *Temeljna izhodišča prizadevanj za odpravo seksistične rabe jezika*. Med drugim sta kot seksistično opredelila tudi sistematično rabo moške slovnične oblike namesto in na mestu ženske ter izpostavila problem generične rabe praviloma moških oblik v pravnih aktih in oglasih. Slednje naj bi bilo izključujoče (Trojar in Žagar Karer 2013: 458). Danes smo stopili korak dlje – po tem, ko se je leksika že v veliki meri feminizirala, raba generičnega moškega spola ni več problematična samo v določenih besedilih, ampak tudi v vsakdanjem diskurzu, na fakultetah in v šolah, v politiki in vseh ostalih segmentih družbe. Nekateri jezikoslovci še vedno poudarjajo, da je moški spol nezaznamovan in da posledično problem »ne obstaja«. Temu se postavljajo nasproti nekateri drugi jezikoslovci, sociologi, filozofi idr. E. D. Bahovec na primer meni, da je prevlada moških oblik v jeziku posledica prevlade moških v družbi. Ko te prevlade ne bo več, se bo tudi jezik temu prilagodil in ne bo več problematičen. K temu lahko po njenem mnenju prispevamo tudi tako, da tovrstne jezikovne spremembe sami sprožimo (Trojar in Žagar Karer 2013: 458). Danes, po dvajsetih letih, lahko opazimo, da so spremembe že močno vidne, da so se v določenih krogih do neke mere že kar uveljavile nove oblike in da se je zgodilo ravno to, o čemer je pisala – jezikovne spremembe smo, vsaj do določene mere, sami sprožili. Nekateri so jih sprejeli z

---

² Nezaznamovan: »Tak, ki v določenih okoljih lahko neopazno nadomešča svoj nasprotni par ... moško namesto ženskega (*Ana je vodja trojke*) ipd.« (Toporišič 1992: 144).

³ »M. spol je nasproti ženskemu nezaznamovan (enako nasproti srednjemu): *Tone_m, Reza_ž in mama_ž so šli_m v vinograd; Fant_m in dekleta_{s/ž} sta odšla_m; Ivanka_ž je bila elektrotehnik_m*« (Toporišič 1992: 113).

⁴ Slovnični spol: »V slovenščini je spol troj: moški, ženski, srednji ... Od spolov je nezaznamovan moški, od preostalih dveh pa ženski nasproti srednjemu. – Slovnični spol se pri človeku in odraslih živalih ravna po naravnem (*mož m – žena ž*), medtem ko s. spol zaznamuje spolno nezrelo/nedejavno (*dete, tele, dekleta*). Tam, kjer naravne spolne razlike niso očitne ali pa jih ni, se to na slovničnem spolu ne odraža (*uš ž, vrabec m, sinica ž – miza ž, stol m, okno s*)« (Toporišič 1992: 289).

odprtimi rokami, drugi imajo do njih bolj ali manj odklonilen odnos, norma pa ostaja nespremenjena. Kdaj in v katerih vrstah besedil je torej raba novih oblik primerna? Kdaj lahko sledimo rabi in kdaj je mogoče še vedno utemeljeno, če sledimo normi? Odgovori na zastavljena vprašanja se razlikujejo od posameznika do posameznika. Na ta vprašanja bi rada v diplomskem delu na podlagi primerov iz besedil odgovorila tudi sama.

Analiza spola v jeziku ne more biti samo jezikoslovna tema, saj močno posega na druga področja, predvsem na področje sociologije. Prav zaradi tega mora biti lingvistika, ki se ukvarja s spolom – lingvistika spola (ang. *gender linguistic*),⁵ obravnavana interdisciplinarno (Scheller-Boltz 2015: 15). Tako se bom v svoji nalogi opirala tudi na tista dela in teorije, ki niso del jezikoslovja; novi načini izražanja spola so namreč posledica aktivnih družbenih sprememb, emancipacije žensk, feminizma, teorije spola idr.

Težnja po enakosti v družbi se na neki točki pravzaprav mora prenesti tudi v sam jezik. Tudi jezik mora namreč omogočati kar se da veliko enakopravnost in izražati možnost vključevanja vseh delov družbe v svoj aparat. Mnogi so seveda mnenja, da za to poskrbi generični moški spol, saj zajema in naslavlja osebe moškega in ženskega spola. Ostali nasprotno temu menijo, da morajo biti omogočene tudi druge oblike zapisa, ki sežejo dlje. Tako smo priča novim oblikam zapisa, ki se vedno pogosteje pojavljajo v pisanih besedilih in so že prisotne tudi na fakultetah, v strokovnih razpravah in člankih ter v drugih tipih pisanih besedil (več o tem spodaj).

Pristop, ki bi bil izrazito jezikoslovni, torej ni mogoč; povedano drugače, rezultati takšne analize ne bi bili pomembni ali uporabni. Tako je vključevanje drugih (nelingvističnih) področij nujno potrebno in neizogibno, če želimo pristopati celostno. Prav tako je koristna in pomembna primerjalna analiza jezikovnih pojavov v dveh ali več jezikih; ne samo znotraj slovanskih jezikov, ampak tudi širše (Scheller-Boltz 2015: 15). Branje tujih avtorjev in spremljanje pojavov v tujih jezikih je izjemnega

---

⁵ V diplomski nalogi bom uporabljala izraz »lingvistika spola« kot ustreznico ang. izrazu »gender linguistic«. Menim, da izraz »feministična lingvistika«, ki se sicer pojavlja v slovenskem jeziku, ni zadosten, saj bom vključevala tudi »queer teorije«, ki niso nujno del feminističnih ved. Radikalnemu feminizmu je recimo bližji spolni binarizem, ki ni v skladu s queer teorijami in z njimi povezanimi novimi oblikami za izražanje spola. Ker bom v diplomski nalogi obravnavala tudi slednje, je nujno, da presežem oz. združim izraza »feministična lingvistika« in »queer lingvistika«.

pomena, saj lahko tako na nek pojav ali problem gledamo širše in se iz teh primerov učimo. Ker gre za prepletanje različnih področij, lahko ugotovitve z enega področja ali jezika zlahka vsaj delno prenesemo na drugega oz. so nam v veliko pomoč pri sklepanju lastnih zaključkov. S tem ko v raziskovanje vključimo tudi tuje analize, stimuliramo in obogatimo nadaljnja raziskovanja ter se seznanimo z že obstoječimi in uveljavljenimi metodologijami in pristopi (Scheller-Boltz 2015: 15).

Ali je sploh potrebno uporabljati zapise, ki eksplicitno vključujejo tudi ženski spol, je eno izmed vprašanj, ki bo v tej diplomski nalogi predstavljalo temelj vsem nadaljnjim mnenjem in raziskavam. Na tej točki je nujen poseg v sociološke in filozofske vede, saj gre za sociolingvistično vprašanje, s katerim se ukvarja lingvistika spola. Ne gre torej brez upoštevanja družbe in družbenih sprememb ter opazovanja vsakdanjega govora; prav zaradi tega bom nove načine za izražanja spola obravnavala na podlagi primerov iz besedil, tako v slovenskem kot v francoskem jeziku. Zanima me namreč, kakšni so novi načini, kateri so najbolj uveljavljeni, kako so utemeljeni, v katerih tipih besedil se pojavljajo idr.

3. ALI SO NOVI NAČINI IZRAŽANJA SPOLA SPLOH POTREBNI?

Scheller-Boltz v uvodu v zbornik z naslovom *New Approaches to Gender and Queer Research in Slavonic Studies* na kratko predstavi, s čim se ukvarja lingvistika spola. Obstaja več načinov, kako pristopati do vprašanj o spolu v jeziku. Področja, ki se ukvarjajo z vprašanji o spolu, so predvsem frazeologija, leksikologija in leksikografija ter morfologija in besedotvorje, ki sta s prvimi tesno povezani. Pogoste so študije o seksističnem in diskriminatornem jeziku ter s tem povezano politično korektnostjo. Velik poudarek se prav tako daje na proučevanje gradiva za otroke, kot so otroške slikanice, knjige in učbeniki. Nekateri vključujejo prvine semantike in pragmatike, psiholingvistične aspekte, kognitivne znanosti idr. (Scheller-Boltz 2015: 17–18). V slovenskem jeziku je kar precej napisanega o ženskih oblikah v slovarjih (gre torej za leksikologijo, ki se seveda povezuje z besedotvorjem in morfologijo nasploh), prav tako je pogost korpusni pristop. O spolu v (slovenskem) jeziku so npr. že pisali: Vojko Gorjanc, Branislava Vičar, Mitja Trojar, Renata Šribar, Simona Kranjc, Martina Ožbot, Ada Vidovič-Muha, Boris Kern, Mojca Žagar Karer idr. S samimi oblikami zapisov, ki so nastale kot odgovor na zavračanje generičnega moškega spola (med katerimi najdemo tudi tako, ki presega celo spolni binarizem, izhajajoč iz »queer teorij«), pa se trenutno ukvarjajo predvsem druge vede (kot npr. sociologija in filozofija). Slednje je seveda logično, saj v samem jeziku težko najdemo vzvode za spreminjanje uveljavljenih načinov za izražanje spola. Jezikoslovno gledano je namreč generični/nezaznamovani moški spol zadosten in dobro utemeljen kot nevtralna oblika, ki zajema tako moški kot ženski spol. To je tudi najpogostejši argument zagovornikov ustaljenih načinov ali nasprotnikov novih oblik. Nekaterim se zdijo razprave na to temo nepotrebne, nove oblike pa moteče in neekonomične.

Vzemimo za primer članek Jožeta Hočevarja, *Spol povedka v stavku z več osebki*.⁶ V članku se Hočevar do novih načinov za izražanje spola opredeli negativno. Povod za njegovo razmišljanje je bilo odprto pismo društva FemA, v katerem so povedki, ki zajemajo moške in ženske, zapisani v obeh oblikah: »Podpisanih je osemnajst oseb, štirinajst žensk in štirje moški. Zato so bili v pregetosti za žensko-moško

---

⁶ Članek je bil objavljen v Primorskih novicah, aprila 2015; dostopen je tudi na spletu.

enakopravnost prepričani, da morajo povedke, ki se vežejo na ženske in moške, zapisati v obeh spolih: ker smo tudi same, sami udeleženi ... smo spoznale, spoznali ... smo razumele, razumeli ... si bomo razlagale, razlagali« (Hočevnar 2015). Avtorju se zdi takšen zapis nenavaden – bralcem svetuje, naj ne uporabljajo takšnih načinov oz. naj jih ne posnemajo. Meni, da gre za »jezikovno čer, v katero se zaletavajo bojevnice in bojevniki za žensko enakost tudi v slovnici, češ da je tam včasih ni« (Hočevnar 2015). V svoji argumentaciji, ki brani uveljavljeni generični moški spol v povedku z več osebki, se opira na slovnico in zapisana pravila, ta pa poskuša predstaviti kot posledico drugih pojavov v jeziku, brez ozira na družbo in družbene spremembe. Moški spol v povedku z več osebki naj bi namreč »zmagal« zaradi: (a) »[S]amostalnikov in njihovih zvez, ki običajno vključujejo moške in ženske osebe ... Premoremo celo organizacije, ki zajemajo predstavnike obeh spolov, čeprav imena teh teles kažejo samo na moški spol;« (b) »Razlaga za vprašanje, zakaj povedek v moškem spolu velja tudi za osebe ženskega spola, bi bila lahko skrita v posebni lastnosti oblik železnika v sedanjem času in veleznika;« (c) »Še bolj pomembno je, da veljajo in so enake za oba spola vse oblike sedanjega časa« (Hočevnar 2015). Sklene, da so navedene značilnosti slovenskega jezika, torej oblike, ki vključujejo oba spola, »porodile slovnično navado in potem pravilo, da je povedek v moškem spolu, tudi če velja za osebe moškega in ženskega spola« (Hočevnar 2015). Zagovarja torej rabo generičnega moškega spola v povedku v stavku z več osebki na podlagi drugih »značilnosti« slovenskega jezika. Ne le, da avtor na določenih mestih ugiba,⁷ zakaj oz. na podlagi česa se je oblikovalo določeno pravilo, ampak skuša slednje utemeljiti na podlagi primera, ki je že sam po sebi vprašljiv.

V prvi utemeljitvi pod točko (a) med drugimi navede naslednje primere: verniki, bralci, borci idr. Jasno je, da gre za primere samostalnikov v moškem spolu, ki označujejo osebe moškega spola (in v primeru rabe generičnega moškega spola poleg oseb moškega tudi osebe ženskega spola); nasprotno bi skupine samih žensk poimenovali s samostalniki vernice, bralke, borke itd. Rabo generičnega moškega spola skuša torej utemeljiti na podlagi primerov, ki so že tako ali tako predmet številnih razprav, ki se ukvarjajo s spolom v jeziku. Prav te samostalnike bi lahko zapisali tudi tako: verniki/ce, verniki/-ce, verniki(ce), verniki_ce, verniki in vernice ... Pod točko (a)

---

⁷ »Najprej je potrebno poudariti, da je moški spol ... najbrž zmagal zato ... Razlaga za vprašanje ... bi bila lahko skrita v ...« (Hočevnar 2015).

navede tudi nekaj društev/organizacij, katerih poimenovanja naj bi utemeljitev na podlagi že omenjenih samostalnikov le še dodatno podprla. Med drugimi navaja Društvo slovenskih pisateljev, Društvo arhitektov in Društvo novinarjev. Ponovno gre za primere, katerih legitimnost ni samoumevna. Ni ga namreč razloga, da se našteje organizacije ne bi imenovale Društvo slovenskih pisateljev in pisateljic, Društvo arhitektov in arhitektk, Društvo novinarjev in novinark. Ali pa: Društvo slovenskih pisateljev_ic, Društvo arhitektov_k, Društvo novinarjev_k, čeprav bi bil v teh primerih, v katerih gre za poimenovanja, najbolj primeren zapis z moško in žensko neokrajšano obliko z veznikom *in*.

Pod točkama (b) in (c), ki se povezujeta, saj se obe opirata na primere iz sedanjika, avtor utemelji rabo generičnega moškega spola na podlagi oblik v sedanjiku (pod točko (b) specifično na podlagi velelnika in želelnika v sedanjiku, pod točko (c) pa na podlagi vseh oblik sedanjega časa), ki so enake za oba spola. Pri generičnem moškem spolu gre za popolnoma drugo stvar, saj se tu moški spol udejanja v diskurzu, v katerega so vključene tudi osebe, ki niso moškega spola ali se ne identificirajo kot osebe moškega spola. Gre torej za izbiro oblike, ki izključuje vse osebe, ki niso ali se ne identificirajo kot osebe moškega spola, kar se, po mojem mnenju, težko utemelji na podlagi enotnih oblik v sedanjiku.

Tako kot nekateri drugi jezikoslovci tudi Hočevar utemeljuje generični moški spol na podlagi slovničnega pravila. K temu je zanimiva njegova obrazložitev, da pravila postavljanja povedka v ženski spol ob osebkih srednjega in ženskega spola veliko ljudi ne upošteva več, ker naj bi bilo zastarelo. Mogoče bo tudi pravilo, ki narekuje generični moški spol, kmalu zastarelo? Prav tako je mnenja, da slovnično pravilo ni nastalo samo od sebe, ampak na podlagi živega jezika. A zakaj se potem ne bi moglo na isti podlagi tudi spremeniti? In ne nazadnje: Zakaj avtor nagovarja bralce s »spoštovani bralci in drage bralke« in »predrage bralke in spoštovani bralci«, če je rabo generičnega moškega spola utemeljil na primerih, kot so verniki, bralci, borci?

Če povzamem: Novi načini so potrebni in (vsaj v določenih primerih) tudi nujni. Tako kot se je morala posodobiti in feminizirati leksika na način, da se uporablja ženski spol namesto generičnega moškega (prim. poklici – *odvetnik, odvetnica*), se morajo za večjo enakopravnost najti ustrezni načini za izražanje spola v jeziku. Dejstvo je, da

se je v zadnjem času pojavilo več različnih oblik za izražanje spola, ne le pri nas, ampak tudi v tujih jezikih. V francoščini tako npr. obstaja več možnih (novejših) načinov za izražanje spola, čeprav se je *Francoska akademija*⁸ opredelila proti njihovi rabi.

---

⁸ Académie française

4. NOVI NAČINI IZRAŽANJA SPOLA V SLOVENSKEM JEZIKU

Besedne vrste se delijo na pregibne in nepregibne. Pregibne so samostalniške in pridevniške besede, glagol in deloma povedkovnik. Nepregibne so prislov, deloma povedkovnik, predlog, veznik, členek in medmet. Za to diplomsko delo so pomembne pregibne besedne vrste, natančneje: (a) pridevniške besede – prim. *lep, lepa, lepo; en, ena, eno; ves, vsa, vse*; (b) samostalniške besede – prim. *učitelj, učiteljica; on, ona, ono; midva, medve/midve*; (c) zložene glagolske oblike – prim. *videl sem, videla sem, videlo je*; (d) deležniki – prim. *delajoč, delajoča, delajoče; delal, delala, delalo; uspel, uspela, uspelo; delan, delana, delano; tepen, tepena, tepeno; ubit, ubita, ubito; vstopivši, vstopivša, vstopivše* (Toporišič 2000: 256–257, 305, 329, 337, 345).

Spol, »lastnost samostalniške besede, ki od pridevniške in pregibne povedkovniške besede (deloma tudi od samostalniške) zahteva oblikovno istovetnost« (Toporišič 2000: 266), se izraža v končnicah, ki jih imenujemo tudi pregibala za spol: prim. *lep- $\emptyset_m$, -a $\check{z}$, -o $_s$; delal- $\emptyset_m$, -a $\check{z}$, -o $_s$* (Toporišič 2000: 262); pri samostalnikih se spol večinoma izraža s priponskim obrazilom (s pripono in končnico), prim. *delav-ec- $\emptyset$, delav-k-a*; izraža se lahko tudi s končnico $\emptyset$, prim. *fejst- $\emptyset$, - $\emptyset$, - $\emptyset$* . Slovenski jezik pozna 3 spole, moškega, ženskega in srednjega, izmed katerih je moški slovnično nezaznamovan nasproti ženskemu. Nezaznamovanost moškega spola se kaže na dva načina: (a) ko je jasno, za kateri spol gre, se samostalniške besede in oblike moškega spola lahko rabijo namesto ženskih (*Ana $\check{z}$ je arhitekt $_m$*), a ima prednost ženska oblika; (b) v zvezah kot *Jure $_m$, Tone $_m$ in Ana $\check{z}$ so šli $_m$* (Toporišič 2000: 266).

Kot najbolj kompleksen se kaže samostalnik. »Izpeljanke za moške osebe ali živali imajo načeloma vzporednice za ženski spol. Delamo jih tako, da moškemu imenu dodamo ustrezno žensko priponsko obrazilo (*učitelj – učiteljica, Novomeščan – Novomeščanka, nemčur – nemčurka, knez – kneginja, prodekan – prodekanka, kustos – kustosinja/kustodinja*) ali pa moško priponsko obrazilo zamenjamo z ženskim (*Slovenec – Slovenka, knjigovodja – knjigovodkinja*)« (SP 2001: §994). Poimenovanja za ženske so lahko protipomenski (antonimni) pari moškim poimenovanjem (*žena – mož, mati – oče, hči – sin, sestra – brat ...*) ali tvorjenke, ki jih je mogoče na podlagi motivirajoče besede ločiti na štiri skupine:

1. Iz samostalnika moškega spola tvorimo samostalnik ženskega spola. Gre za navadne izpeljanke z besedotvornim pomenom 'nosilka povezave', tvorimo pa jih z naslednjimi obrazili:
  - a (*suženj – sužnja*),
  - (ar)ka (*matematik – matematičarka*),
  - esa (*klovn – klovnesa*),
  - ica (*učitelj – učiteljica*),
  - ina (*heroj – heroina*),
  - inja (*biolog – biologinja*),
  - isa (*diakon – diakonisa*),
  - ja (*gost – gostja*),
  - ka (*ekonomist – ekonomistka*),
  - (ov)ka (*pek – pekovka*),
  - na (*gospodič – gospodična*),
  - ulja (*vrag – vragulja*);
2. Samostalnik moškega spola s podkategorijo spola človeško+ tvorimo iz samostalnika ženskega spola z enako podkategorijo. T. i. maskulative (poimenovanja moških oseb) dobimo z naslednjim obrazilom:
  - (e)c (*gospodinja – gospodinjec, šivilja – šiviljec*);
3. Poimenovanja moškega in ženskega spola so tvorjena iz t. i. vzporedne podstave (iz glagola, pridevnika in izjemoma samostalnika, ki ga določa podkategorija spola človeško-), ki je enaka za oba spola. Gre za besedotvorni pomen 'vršilka dejanja, nosilka lastnosti, povezave', obrazila za tvorbo ženskih poimenovanj pa so:
  - a. iz glagola:
    - ica (*žanjec – žanjica*),
    - ka (*igralec – igralka*),
    - nica (*odvetnik – odvetnica*);
  - b. iz pridevnika:
    - ica (*sodnik – sodnica*),
    - ka (*anketiranec – anketiranka*),
    - nica (*svetnik – svetnica*);
  - c. iz samostalnika:
    - ejka (*Evropejec – Evropejka*),

-ka (*gimnazijec – gimnazijka*),

-nica (*tapetnik – tapetnica*);

4. Tvorjenke, katerih podstava lahko motivira samo poimenovanja žensk oz. samo poimenovanja moških. Poimenovanja žensk so lahko dveh tipov:

a. Predmetnostna referenca je vezana na ženske glede na biološko funkcijo (*nosečnica, dojilja*) ali vedenjske (družbene) vzorce (teoretično je možno tvoriti tudi poimenovanja za moške, a jih v rabi ne najdemo):⁹

i. tvorjenke iz glagola:

-ica (*perica, predica*),

-(i)lja (*pletilja, vezilja*);

ii. tvorjenke iz samostalnika:

-inja (*klarisinja*),

-inka (*uršulinka*);

b. Tvorjena poimenovanja ženskega spola, ki se uporabljajo za oba spola kot lastnostne oznake (obrazila so čustveno zaznamovana):

-a (*prismoda, kurba*),

-ulja (*klepetulja, blebetulja*);

V to skupino sodijo tudi tvorjeni samostalniki srednjega spola, ki lahko v smislu vrednostne (lastnostne) oznake poimenujejo žensko ali moškega (obrazilo je čustveno zaznamovano, navadno slabšalno):

-alo (*gobezdalo, čvekal*) (Vidovič Muha 2011: 408–411).

V rabi poznamo več različnih načinov za izražanje spola. Še vedno prevladuje generični/nezaznamovani moški slovnični spol, ki velja za spolno nevtralnega, a se mu hkrati ob bok postavljajo drugi načini, ki ne izražajo ali pojmujejo enakosti spolov na enak način.

V jezikovni svetovalnici navajajo več možnih oblik zapisa okrajšanih oblik: z vezajem, s poševnico, z oklepajem, s poševnico in vezajem, z oklepajem in vezajem ter s podčrtajem, izmed katerih le zadnji presega spolni binarizem ali, povedano drugače,

---

⁹ Na tem mestu je potrebno opozoriti, da se družbeni vzorci spreminjajo in je lahko posledično četrta skupina (4) včasih prekrivna z drugo (2). Vidovič Muha tako navaja primer *šivilja/šiviljec* v obeh skupinah, čeprav sodi prej v drugo kot v četrto, pred nekaj desetletji pa bi veljalo obratno. Podoben je tudi primer *gospodinja/gospodinjec*, ki ga avtorica navaja kot primer za drugo skupino – ne tako dolgo nazaj bi govorili o samo ženskem poimenovanju, iz katerega bi samo teoretično lahko tvorili poimenovanje za moškega, medtem ko gre danes nedvomno za maskulativ, tvorjen iz samostalnika ženskega spola.

izraža spolni nebinarizem. Poznamo tudi oblike zapisa v neokrajšani obliki (Snoj, Dobrovoljc in Lengar Verovnik 2016). V diplomsko nalogo bom vključila vse navedene oblike, čeprav ne bodo vse predstavljene s primeri iz besedil, ker jih sama nisem nikjer zasledila. Glede na navedeno v jezikovni svetovalnici verjamem, da so vse oblike prisotne v besedilih in s tem vredne obravnave ali vsaj omembe tudi na tem mestu. Prav tako ne bom navajala primerov iz vprašalnikov, obrazcev ipd., ker menim, da raba v teh primerih ni problematična ali nova.

4.1. Zapis oblik za ženski in moški spol v neokrajšani obliki

Obliki za ženski in moški spol sta ločeni z vejico ali veznikom *in*. Ta zapis je pogost predvsem v nagovorih in ogovorih: *dragi študenti in drage študentke/dragi študenti, drage študentke; spoštovani poslušalci in spoštovane poslušalke/spoštovani poslušalci, spoštovane poslušalke*.

Gre za uveljavljeno obliko, ki se pojavlja tako v pisanih kot govorjenih besedilih. Čeprav je zapis značilen za nagovore in ogovore, ga lahko zasledimo tudi na drugih mestih v besedilu. Hočevar v zgoraj omenjenem prispevku na primer navaja neokrajšano obliko zapisa z vejico znotraj samega besedila, a sama takšnih oblik nisem našla v nobenem drugem besedilu. Pogosteje se znotraj besedil pojavlja oblika z veznikom *in* (npr. v besedilih in objavah študentskega društva Iskra, v katerem lahko sicer opazimo nedosledno rabo več oblik v enem samem besedilu).

»Verjamemo v solidarnost med vsemi skupinami izkoriščanih in zatiranih kot predpogoj osvoboditve vseh nas – ali smo svobodni vsi ali pa nihče. Kot politične revolucionarke se borimo za nov svet, v katerem bomo **vsii in vse** rojeni/e svobodni/e od vsakršnega izkoriščanja« (Iskra 2017).

»V predpoljedelskih družbah so morali vsi **člani in članice** delati, da so zagotovili preživetje svoje družbe: prispevek vsake/ga posebej je bil pomemben in se je tudi razumel kot pomemben« (Iskra 2017). [Vse podčrt. M. B. G.]

Pojavljajo se tudi drugi zapisi neokrajšanih oblik, na primer s podčrtajem ali poševnico (prim. *študenti/študentke, študenti_študentke*). Pojavljajo se znotraj besedil, v katerih so sicer uporabljene okrajšane oblike, zaradi česar jih ne

obravnavam ločeno znotraj skupine neokrajšanih oblik, ampak jih obravnavam v sklopu problematike nedosledne rabe (glej spodaj).

Menim, da zapisovanje neokrajšanih oblik ni primerno za vse vrste pisanih besedil. Zapis je primeren le v tistih delih besedila, kjer želimo dodatno in jasno poudariti obe obliki. Tudi Vidovič Muha meni, da je zapis z veznikom *in* primeren le v dveh primerih: v posrednih in neposrednih nagovorih občinstva obeh spolov ter če želimo poudariti oba spola (2011: 416).

Neokrajšana oblika piscem ne predstavlja nikakršnih težav ali pomislekov, kar ne velja vedno za okrajšane oblike.

4.2. Zapis oblik za ženski in moški spol v okrajšani obliki

Te oblike uporabljamo, ko prihaja do pomanjkanja prostora v besedilu in je krajšanje neizogibno (Snoj, Dobrovoljc in Lengar Verovnik 2016).

4.2.1. Zapis z vezajem ali s poševnico

Ti dve obliki se lahko zasledi v obrazcih za izpolnjevanje (vloge, izjave ipd.) in nekaterih drugih tipih besedil. Sta najenostavnejši pri računalniškem pisanju, saj sta lahko dostopni z enim samim pritiskom na tipkovnico. Praktično gledano bi lahko bili ti dve obliki najprimernejši, če nas seveda ne moti izraženi spolni binarizem.

Obliko zapisa s poševnico lahko najdemo v nekaterih tekstih in objavah študentskega društva Iskra.

»Kot politične revolucionarke se borimo za nov svet, v katerem bomo vsi in vse **rojeni/e svobodni/e** od vsakršnega izkoriščanja« (Iskra 2017).

»V predpoljedelskih družbah so morali vsi člani in članice delati, da so zagotovili preživetje svoje družbe: prispevek **vsake/ga** posebej je bil pomemben in se je tudi razumel kot pomemben« (Iskra 2017).

»Moški dominira žensko, oba dominirata otroke, da ima lahko obstoječi sistem nove, nahranjene in oskrbljene **delavce/ke**« (Iskra 2017). [Vse podčrt. M. B. G.]

Primeri oblike zapisa: *rojen-a, podpisani-a, stanujoč-a; rojen/a, podpisani/a, stanujoč/a ...*

4.2.2. Zapis s poševnico in vezajem ali z oklepajem in vezajem

V splošnem prevladuje zapis s poševnico in vezajem, ki je najbolj uveljavljen. Najdemo ga predvsem v obrazcih za izpolnjevanje, vprašalnikih in drugih tipih besedil, ki naslavlja oba spola. V drugih tipih (novejših) besedil teh oblik nisem našla (z izjemo znanstvene monografije, ki pa je izšla že leta 2010), čeprav imam občutek, da je oblika s poševnico in vezajem sicer najbolj poznana in razširjena med govorce slovenskega jezika.

»V časih vse večje deregulacije dobiva ta odgovor nov pomen – neoliberalni **državljanike** naj se "samoregulirajo"« (Vendramin in Šribar 2010: 12).

»Ob tem se velja dotakniti še problematike, ki ji lahko sledimo čisto do prve faze feminizma, in to je t. i. audience studies, torej problema tega, kako **sprejemniki/-ce, naslovniki/-ce** sprejemajo in osmišljajo različne medijske produkte (prej: literarne produkte). Vsekakor je sedaj presežen »tekstualni determinizem«, ki je impliciral, da **sprejemniki/-ce** (nekritično) sprejmejo vse, kar se jim da v branje ali se jim pokaže na takem ali drugačnem zaslonu. Na tem mestu to problematiko branja/razumevanja zgolj omenjava, saj je v nadaljevanju teksta nadgrajena z razumevanjem **uporabnice/-ka** novih medijev kot *aktivne/aktivnega*« (Vendramin in Šribar 2010: 12).

»Tule je bil sicer napravljen ovinek okoli problematike razlike med **posameznikom/-ico** in skupino kot enoto analize ter problematičnega razmerja feminizma do žensk na splošno« (Vendramin in Šribar 2010: 33).

Ob tej spremembi je treba omeniti, da S. Harding sedaj pravi, da doseženo stališče ni omejeno na tiste, ki zasedajo družbeno nepriviligirane lokacije, ampak ga lahko dosežejo tudi *tisti/tiste* **raziskovalke/-ci**, ki so pozorni do življenja nepriviligiranih« (Vendramin in Šribar 2010: 43).

»[O]blikovanje in izkazovanje spolnih identitet in repertoarjev spolno »stereotipnih« vlog s strani **učiteljev/-ic** in **profesor/-jev** ter **učenk/-cev** in **dijakinj/-kov**« (Vendramin in Šribar 2010: 51). [Vse podčrt. M. B. G.]

Ta dva načina se mi zdita zamudna in okorna predvsem pri računalniškem pisanju. Sploh pri zapisu z oklepajem in vezajem, kjer moramo na slovenski tipkovnici hkrati

pritisniti na dve tipki, če želimo, da se na ekranu izpiše oklepaj. To se lahko sicer zdi na prvi pogled zanemarljivo, a postane hitro moteče pri pisanju daljših besedil.

Primeri oblike zapisa: *rojen/-a, podpisani/-a, stanujoč/-a; rojen(-a), podpisani(-a), stanujoč(-a) ...*

4.2.3. Zapis z oklepajem

Gre za obliko, ki je podobna prvima dvema (zapis z vezajem ali s poševnico). Tudi to obliko lahko najdemo v obrazcih, vprašalnikih idr., našla pa sem jo tudi v knjigi Mance G. Renko, *Lastno življenje*.

»Gotovo si že kdaj **odgovarjal(a)** na vprašanje: katera je tvoja najljubša knjiga? Ali pa: kdo je tvoj najljubši pisatelj? Najbrž si vsakič **povedal(a)** nekaj drugega« (Renko 2017).

»Gotovo si **pomisllil(a)**, da bi z enakimi besedami lahko **opisal(a)** tudi današnji čas; pa tudi številna druga zgodovinska obdobja« (Renko 2017).

»Vedno ko poslušáš o zgodovini, slišiš tudi **zgodovinarja(ko)**, ker preteklost vsak, ne glede na to, kako se trudi biti objektivni, vidi skozi svoje oči. To veš tudi **sam(a)** – samo pomisli na dogodek, ki si ga z nekom **doživel(a)** pred petimi leti in ga opiši. In nato tistega, ki je dogodek doživel s tabo, vprašaj, kako ga je **videl(a) on(a)**« (Renko 2017).

»Če si medtem, ko si to **bral(a), postal(a) jezen(na)**, imaš povsem prav« (Renko 2017).

»Kako bi se **počutil(a)**, če bi ti vsi, vključno z družino in prijatelji, govorili, da se moraš že danes odločiti: boš **imel(a)** otroka in družino ali službo? **Bil(a)** bi v stiski, ker bi se ti godila krivica« (Renko 2017).

»In to je res – če boš kdaj **bral(a)** Cankarja in **odmisllil(a)** nesrečno skodelico kave, pehar suhih hrušk in židano ruto, boš v njem **prepoznal(a)** pisatelja, ki mu je uspelo ustvariti nekaj čudovito pretresljivih ženskih likov« (Renko 2017). [Vse podčrt. M. B. G.]

Z vidika praktičnosti je ta oblika primernejša od oblik s poševnico in vezajem ali z oklepajem in vezajem ter manj primerna od oblik s poševnico ali z vezajem.

Oblika zapisa z oklepajem je problematična, ker postavlja ženski spol na drugo mesto (ali moškega, če zapišemo na prvem mestu obliko za ženski spol – prim. *pevka(ec), čistilka(ec) ...*).

Primeri oblike zapisa: *zgodovinar(ka)*, *sam(a)*, *on(a)*; *rojen(a)*, *podpisani(a)*, *stanujoč(a)* ...

4.2.4. Zapis s podčrtajem

Med vsemi naštetimi oblikami je ta edina, ki presega spolni binarizem, saj vključuje tudi tiste osebe, ki se ne identificirajo izključno kot moškega ali ženskega spola. Ta zapis je po mojih opažanjih med novejšimi oblikami najpogostejši.

Raba podčrtaja izhaja iz »queer lingvistike«, »ki na podlagi poststrukturalističnih pristopov opozarja, problematizira in presega heteronormativnost jezika, ki naslavljanje oseb s slovničnimi spoli uokvirja v spolni binarizem (ali moški slovnični spol ali ženski slovnični spol ali moški slovnični spol kot generičen)« (Perger 2015: 64).

Do uveljavljanja oblik s podčrtajem, ki sicer niso posebne ali značilne samo za slovenski jezik, je prišlo pod vplivom skupine FemA (Snoj, Dobrovoljc in Lengar Verovnik 2016). Članice skupine FemA se pri pisnem izražanju poslužujejo tistih oblik, ki utrjujejo »prisotnost žensk v jeziku« (Šribar idr. 2016). »Dosledno upoštevanje pravila generičnega moškega spola in njegove navidezne nevtralnosti ženske namreč umesti na podrejeni položaj. Osebe, ki so izven družbene delitve na moške in ženske po telesnosti in opredelitvi pa izključuje« (Šribar idr. 2016). Svoja prizadevanja za enakost spolov v jeziku vidijo kot pomemben del boja za družbeno enakost ter enakovrednost in enakopravnost spolov. Menijo, da je slovenščina dovolj prožen jezik, ki dopušča govorno nanašanje na ženski spol že znotraj obstoječih slovničnih pravil (z obliko zapisa s poševnico in vezajem, z rabo skupnih imen ali glagolnikov, z ujemanjem glagola z žensko obliko samostalnika na podlagi sintaktične bližine obeh, s preudarno izbiro zaimkov in preoblikovanjem stavkov, z opuščanjem oblike priimkov žensk, ki izraža žensko kot lastnino). Prav tako menijo, da so jezikovna pravila stvar družbenega dogovora in družbenih sprememb, zaradi česar je potrebno razmišljati tudi o novih možnostih v jeziku. Kot takšno navajajo uporabo obojespolskih samostalnikov s podčrtajem,¹⁰ ki poleg oseb, ki se opredeljujejo kot moški ali ženske, vključujejo tudi transspolne osebe in osebe, ki se

---

¹⁰ V rabi podčrtaj ni omejen le na samostalniško besedo.

ne prepoznajo v binarnem razmerju med moškim in ženskim spolom (Šribar idr. 2016).

Z rabo podčrtaja ne le presegamo jezikovnega redukcionalizma na moški slovnični spol (ki je značilen za generični moški spol), ampak tudi posegamo onkraj spolnega binarizma. S tem omogočimo tako vidnost moškega in ženskega spola kot tudi vidnost transspolnih oseb (Perger 2016: 54).

Pomembno in zanimivo je dejstvo, da se je raba podčrtaja že razmeroma dobro uveljavila, kljub temu da še ni dobro jezikoslovno raziskana. Po mnenju nekaterih je oblika zapisa s podčrtajem tako dobro argumentirana, da jo uporabljajo tudi v strokovnih člankih ter diplomskih in magistrskih nalogah (prim. Perger in Ličen).

»[S]lednja ali pravilno prepozna ali seksistični *namen avtorice_ja* in *jo_ga* opozori, pri čemer je, kot izpostavlja Janez (2015), ob tem na mestu opravičilo *avtorice_ja* seksizma« (Perger 2015: 70–71).

»Pogoji institucije tako vzpostavljajo **reprezentativno_ega akterko_ja** na avtoriziranem mestu govora, **opremljeno_im** z insignijo, ki omogoča prepoznanost **akterke_ja**, **delujoče_ga** v imenu in pod avtoriteto institucionalizirane produkcije vednosti (prav tam). Prek insignije je **akter_ka opremljen_a** s simbolno močjo sooblikovanja in (na podlagi skladnosti spolno zaznamovanih pravil polja z objektivnimi strukturami) sorazmernega utrjevanja prevladujočih socialnih praks na relaciji z »zunanjim« (ki je tudi »notranji«) institucije (Bourdieu 1991; 2010). Teža dejanja izrekanja **akterke_ja** je tako pogojena z **njeno_njegovo** količino simbolnega kapitala, tj. družbeno priznanega in poznanega kulturnega ter ekonomskega kapitala, in z jezikovno kompetentnostjo (Bourdieu 1991; 2003)« (Perger 2016: 44).

»**Vse_i udeleženske_ci** so snemanje pogovora in njegovo uporabo za analizo **dovolile_i**. **Povezovalka_ec** je **imel_a** pripravljeno le izhodiščno vprašanje, vsa ostala vprašanja in izhodišča so **postavljale_i udeleženske_ci same_i**« (Ličen 2016: 13).

»**Pesnice_ki** analizirajo vse mogoče družbene anomalije – materializem, potrošništvo, trošenje človeških in naravnih virov, novodobno nasilje ...« (Ličen 2016: 24).

»**Slovenske_i pesnice_ki**, **rojene_i** po letu 1970, predstavljajo vse bolj prepoznavno pesniško generacijo« (Ličen 2016: 25). [Vse podčrt. M. B. G.]

Maja Ličen v diplomskem delu zapiše, da uporablja zapis s podčrtajem, »ker je vključujoč do vseh spolov (cis in trans) ter presega binarni spolni sistem. To obliko, ki

je povzeta po nemškem jeziku, pri nas uporablja že večina društev in iniciativ, ki se ukvarja z vprašanji spola in spolnosti« (Ličen 2016: 4).

Obliko zapisa s podčrtajem uporabljajo tudi študenti Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani v seminarskih nalogah in vprašalnikih.

»Pri drugi spremenljivki bi vsako številko opredelila tako:

1 – nisem **zadovoljna_en**: uporabnik ni prejel nobenih informacij, tudi če je vprašal po njih;

2 – sem **zadovoljna_en**: uporabniku so v dnevnem centru podali nekaj informacij ali predlagali nekaj možnih institucij, kjer bi lahko našel dodatno pomoč.«¹¹ [Podčrt. M. B. G.]

Avtorica seminarske naloge, Ketii Skok, je obrazložila, da so imeli v sklopu študija delavnico s članico LGBT društva, v katerem uporabljajo obliko zapisa s podčrtajem. Na fakulteti jih učijo, da je pravilna izbira oblike zapisa zelo pomembna. Iz praktičnih razlogov sicer pogosteje uporabljajo generični moški spol, a ob tem poudarjajo, da je pomembno naslavljanje obeh spolov. Posledično je tudi ona v svoji seminarski nalogi uporabila podčrtaj, čeprav nedosledno, kot je razvidno iz danega primera.

Zapis s podčrtajem so včasih uporabljali tudi v študentskem društvu Iskra.

»Uvodnik naj služi kot kratek zemljevid za teoretsko abstrakcijo, ki jo puščamo v domeni **bralca_ke**« (Iskra 2016). [Podčrt. M. B. G.]

Kasneje so ta način zapisa opustili in začeli uporabljati zapis s poševnico.¹² Skleпам, da je slednje posledica spremembe razumevanja spolnih identitet ali zgolj menjave članov/piscev, katerih razmišljanja niso enaka prejšnjim. Tudi sicer lahko opazimo, da so v društvu skupaj zbrani ljudje, ki pristopajo do problema na različne načine. Povečini namreč v njihovih tekstih prevladuje generični moški spol.

Primeri oblike zapisa: *jezikoslovec_ka*, *študent_ka*, *avtor_ica*, *ga_jo*,¹³ *družbeni_a akter_ka*, *delujoč_a*, *bi predpostavljali_e*, *so govorili_e* ...

---

¹¹ Citat je vzet iz seminarske naloge avtorice Ketii Skok, študentke dodiplomskega programa na Fakulteti za socialno delo Univerze v Ljubljani. Avtorica soglaša z objavo v diplomski nalogi.

¹² Do tega zaključka sem prišla po kronološkem pregledu njihovih objav.

¹³ V tem primeru ne gre za okrajšano obliko, a je uporabljen zapis s podčrtajem (čeprav bi bila sicer mogoče bolj logična splošno razširjena poševnica) z namenom vključevanja oseb, ki se ne identificirajo znotraj spolnega binarizma. Obliko zapisa je uporabila Nina Perger v magistrskem delu in članku, objavljenem v Družboslovnih razpravah (glej vire).

4.3. Problemi rabe okrajšanih oblik

Hitro se zgodi, da kakšno besedo pomotoma zapišemo le v obliki za moški spol, brez podčrtaja (ali ene izmed drugih oblik). Sem ne štejem redkih primerov v besedilu, kjer gre samo za spregled. Mislim, da je problem v tem, da je generični moški spol priučen in vseprisoten do te mere, da ga lahko v trenutku nepozornosti sploh ne zaznamo.

Prav tako je včasih uporabljena okrajšana oblika le na določenih mestih in ne skozi celotno besedilo. Slednje ni nujno posledica nedoslednosti, ampak le poudarjanje določenega dela besedila ali besede. Takšno nedoslednost lahko opazimo v seminarski nalogi Keti Skok, ki je v vprašalniku uporabila obliko s podčrtajem.

»Pri drugi spremenljivki bi vsako številko opredelila tako:
1 – nisem **zadovoljna_en**: uporabnik ni prejel nobenih informacij, tudi če je vprašal po njih;
2 – sem **zadovoljna_en**: uporabniku so v dnevnem centru podali nekaj informacij ali predlagali nekaj možnih institucij, kjer bi lahko našel dodatno pomoč.« [Podčrt. M. B. G.]

V seminarski nalogi je to obliko uporabila le na tistih mestih, kjer so bila zapisana vprašanja, ni nam pa znano, ali je to storila namenoma. Možno bi recimo bilo, da je namenoma uporabila okrajšano obliko zapisa s podčrtajem le v vprašalniku, ki je neposredno naslavljal tako moške kot ženske (in osebe, ki se ne identificirajo znotraj binarnega sistema), v seminarski nalogi, v kateri ni nikogar neposredno nagovarjala, pa je uporabila generični moški spol. Podoben je tudi primer besedila študentskega društva Iskra, v katerem so uporabljene tri različne oblike zapisa: generični moški spol, neokrajšana oblika z veznikom *in*, okrajšana oblika zapisa s poševnico.

»Verjamemo v solidarnost med vsemi skupinami izkoriščanih in zatiranih kot predpogoj osvoboditve vseh nas – ali smo **svobodni vsi** ali pa nihče. Kot politične revolucionarke se borimo za nov svet, v katerem bomo **vsii in vse rojeni/e svobodni/e** od vsakršnega izkoriščanja. /.../ V predpoljedelskih družbah so **moralii vsii člani in članice** delati, da **so zagotovili** preživetje svoje družbe: prispevek **vsake/ga** posebej je bil pomemben in se je tudi razumel kot pomemben« (Iskra 2017). [Vse podčrt. M. B. G.]

V istem besedilu je zapisana tudi neokrajšana oblika s poševnico.

»Brezplačno javno prehrano za vse otroke in **mladoletnike/mladoletnice**« (Iskra 2017). [Podčrt. M. B. G.]

Ista oblika zapisa, le da s podčrtajem, se pojavi tudi v magistrskem delu in članku Nine Perger. Oba primera kažeta na nedosledno rabo oblik.

»Pri tem je nujno izpostaviti dejstvo, da oseba, targetirana s seksizmom, nima vpogleda v intence avtorja_ice seksizma (namenjeni so večinoma znani le **avtorju_avtorici** seksizma)« (Perger 2015: 70).

Teža dejanja izrekanja akterke_je je tako pogojena z **njeno_njegovo** količino simbolnega kapitala, tj. družbeno priznanega in poznanega kulturnega ter ekonomskega kapitala, in z jezikovno kompetentnostjo (Bourdieu 1991; 2003)« (Perger 2016: 44). [Vse podčrt. M. B. G.]

V drugem besedilu društva Iskra je rabljen generični moški spol, razen v tistem delu, v katerem besedilo neposredno nagovarja bralce (na tem mestu je uporabljena okrajšana oblika s podčrtajem).

»Uvodnik naj služi kot kratek zemljevid za teoretsko abstrakcijo, ki jo puščamo v domeni **bralca_ke**« (Iskra 2016). [Podčrt. M. B. G.]

Tukaj ne bi govorila o nedoslednosti, saj daje takšna izbira zapisa občutek, da je oblika namerno uporabljena le na tistem mestu v besedilu, ki ga je avtor (ali avtorica) besedila želel izpostaviti.

Velik problem predstavljajo napake pri zapisovanju okrajšav, ki se lahko pojavljajo tudi pri zelo dobrih govornikih slovenskega jezika. Opazimo lahko, da se pisci besedil temu problemu izognejo tako, da okrajšajo le tisti del besede, ki se spremeni. Ta rešitev se mi zdi primerna in dobrodošla, ker bi v nasprotnem primeru verjetno prihajalo do številnih napak pri zapisovanju.

Prav tako sem opazila, da je lahko problematično vprašanje, katero obliko postaviti na prvo mesto – obliko za ženski ali za moški spol. Nina Perger na primer postavi na prvo mesto včasih žensko, včasih pa moško obliko.

»Pri tem je nujno izpostaviti dejstvo, da oseba, targetirana s seksizmom, nima vpogleda v intence **avtorja_ice** seksizma (namenjeni so večinoma znani **avtorju_avtorici** seksizma), kar v zgornjem odgovoru Janeza (2015) očitno ne velja ... slednja ali pravilno prepozna seksistični *namen avtorice_je* in **jo_ga** opozori, pri čemer je, kot izpostavlja Janez (2015), ob tem na mestu opravičilo **avtorice_je** seksizma« (Perger 2015: 70–71). [Podčrt. M. B. G.]

Ta rešitev se mi zdi primerna, če želimo izražati popolno enakopravnost spolov v jeziku. Včasih se namreč ženski spol že preveč poudarja, kar ustvari samo zrcalno sliko tega, proti čemur se borimo. Slednje je opaziti v diplomskem delu Maje Ličen, ki dosledno postavlja obliko za ženski spol na prvo mesto, razen ko to ni mogoče.

»[S]lednja ali pravilno prepozna ali seksistični *namen avtorice_ja* in *jo_ga* opozori, pri čemer je, kot izpostavlja Janez (2015), ob tem na mestu opravičilo *avtorice_ja* seksizma« (Perger 2015: 70–71). [Podčrt. M. B. G.]

»**Vse_i udeleženske_ci** so snemanje pogovora in njegovo uporabo za analizo **dovolile_i**. **Povezovalka_ec** je **imel_a** pripravljeno le izhodiščno vprašanje, vsa ostala vprašanja in izhodišča so **postavljale_i udeleženske_ci same_i**« (Ličen 2016: 13).

»**Pesnice_ki** analizirajo vse mogoče družbene anomalije – materializem, potrošništvo, trošenje človeških in naravnih virov, novodobno nasilje ...« (Ličen 2016: 24).

»**Slovenske_i pesnice_ki, rojene_i** po letu 1970, predstavljajo vse bolj prepoznavno pesniško generacijo« (Ličen 2016: 25). [Vse podčrt. M. B. G.]

Če v besedilu vedno postavljamo obliko za ženski spol na prvo mesto, lahko slednje enačimo z rabo samo moških oblik. Ko nekaj preveč poudarjamo, zgrešimo poanto tega, za kar se zavzemamo. Pri uvajanju novih oblik gre namreč za uveljavljanje enakopravnosti spolov v jeziku in ne za nadvlado tistega spola, ki je bil do zdaj podrejen. Poleg tega je zapis ženske oblike pred okrajšano moško včasih okoren in neprimeren (prim. zapis okrajšane oblike v tožilniku – *študentke_e*) ali celo nemogoč (prim. zapis okrajšane oblike, ki združuje besedi študentka in študent, v imenovalniku).

»[Š]tudenti, ko se referira na **študentke_e**« (Perger 2015: 62). [Podčrt. M. B. G.]

Problem pri zapisovanju oblik za ženski spol na prvem mestu se torej pojavlja npr. pri tistih ženskih poimenovanjih, ki so tvorjena iz moških poimenovanj z glasovno prazno končnico (-ø). Vidovič Muha govori o »manjši morfemski obremenjenosti oblike za moški spol« (2011: 415), s čimer lahko na formalni ravni utemeljimo skoraj večinsko homonimijo oblik za moški spol z nezaznamovanostjo po spolu. Težko rečemo, zakaj so morfemsko manj obremenjene oblike za moški in ne oblike za ženski spol, a gre verjetno za posledico patriarhalne družbe, ki se kaže tako na ravni poimenovanj kot tudi oblik (Vidovič Muha 2011: 415–416).

Ne nazadnje se na tem mestu pojavi tudi vprašanje o ekonomičnosti in estetskosti rabe okrajšanih oblik skozi celotno besedilo. Marsikomu se zdijo okrajšane oblike moteče, a se da nanje hitro navaditi. Kljub temu niso (še) primerne za vse vrste besedil. Vidovič Muha meni, da bi bila dosledna hkratna uporaba poimenovanj za oba spola izraz odtujenosti,¹⁴ besedilo pa bi postalo manj relevantno ali celo nerelevantno, kar se tiče obvestilnosti (2011: 416).

---

¹⁴ Pod dosledno uporabo obeh oblik verjetno misli dosledno zapisovanje neokrajšanih oblik (prim. *študenti in študentke*) in ne okrajšanih oblik, ki predstavljajo osrednji del diplomskega dela.

5. NOVI NAČINI IZRAŽANJA SPOLA V FRANCOSKEM JEZIKU

Najprej je potrebno poudariti, da se francoski jezik v različnih državah različno razvija. Francoščina, ki jo govorijo v Quebecu v Kanadi, je na primer že uvedla več sprememb v smeri enakosti spolov, medtem ko ostaja Francoščina, ki jo govorijo v Franciji, precej tradicionalna. Tudi v francoskem delu Švice (Ženeva) in v Belgiji je francoski jezik bolj prožen in v toku s časom (Le Baut 2015). V diplomskem delu se ne bom osredotočala na te razlike, ampak bom le podala in ovrednotila vse (nove) oblike zapisov, ki so možni in se pojavljajo v francoskem jeziku.

Za mnenje sem prosila tudi nekaj rojenih govorcev francoskega jezika, ki prihajajo iz Francije (na oddelku za romanske jezike in književnost Filozofske fakultete UL ter na Francoskem veleposlaništvu v Sloveniji). Nekateri so sicer že slišali za nove oblike (s poudarkom na Quebecu), več od tega pa ne. Vsem je bilo skupno poznavanje pravila o generičnem moškem spolu kot nevtralnem, ki se jim ni zdelo problematično, čeprav se jim je stvar zdela zanimiva. Sicer tudi med slovenskimi govorci večina ne pozna novih oblik (npr. podčrtaja, čeprav je vedno bolj razširjen in poznan).

Kljub temu ali pa ravno zato se tudi v Franciji določene skupine zavzemajo za spremembe, ki bi omogočale izražanje enakosti spolov v jeziku. *Le Haut Conseil à l'Égalité entre les femmes et les hommes*¹⁵ (v nadaljevanju HCEfh) je izdal praktični priročnik z nasveti za neseksistično rabo jezika¹⁶ (Le Baut 2015). V priročniku, v katerem najdemo 10 praktičnih nasvetov, uporabljajo okrajšano obliko zapisa s piko (več o sami obliki spodaj), neokrajšano obliko zapisa z veznikom *et*, pravilo bližine idr.

»Or ces représentations auxquelles les **citoyen.ne.s** sont constamment **exposé.e.s** renforcent les stéréotypes de sexe et les inégalités entre les femmes et les hommes« (HCEfh 2015: 3).

»Le faire vivre, c'est faire de l'égalité entre les femmes et les hommes une réalité pour **toutes et tous!**« (HCEfh 2015: 3).

»[L]es fonctionnaires et **toutes celles et ceux**, dont les membres du HCEfh, qui y ont contribué« (HCEfh 2015: 3). [Vse podčrt. M. B. G.]

¹⁵ Višji svet za enakopravnost žensk in moških

¹⁶ *Guide pratique pour une communication publique sans stéréotype de sexe*

Zanimivo je, da v francoskem jeziku moški spol ni vedno nadvladoval ženskega. Generični moški spol se je uveljavil šele v 17. stol., ker naj bi bil moški slovnični spol bolj prefinjen kot ženski. Slednje je bilo posledica političnih in družbenih prepričanj o vsesplošni podrejenosti žensk. S tem je izginilo tudi pravilo bližine – za ponovno uveljavitev pravila se zavzema HCEfh (zgoraj omenjeni Višji svet za enakopravnost žensk in moških) (HCEfh 2015: 13–14).

Tako kot v slovenščini so tudi v francoščini vedno pogosteje rabljeni novi načini za izražanje spola. Slednjim nasprotuje, kot sem že omenila, Francoska akademija. V francoskem jeziku je zelo pomembno ujemanje v spolu in številu, ki se navadno kaže v končnicah ter seveda členih in osebni zaimkih.

Samostalnike, ki označujejo bitja, delimo glede na način označevanja spola v več skupin:

- Posebne besede za moški in ženski spol: *un homme – une femme, un frère – une sœur, un père – une mère*. Izjeme so nekateri samostalniki, ki poznajo samo moški spol, a označujejo tako moškega kot žensko (*un auteur, un écrivain, un professeur*). Pravilo narekuje, da ko želimo poudariti, da gre za žensko, uporabimo besedo *femme* (*une femme professeur*), kar v živem jeziku izginja, saj se je leksika v veliki meri že feminizirala (Jereb 2009: 32). Kljub temu, da se strogo slovnično gledano zapise kot so *une auteure, une professeure* še vedno označuje kot napačne, v vsakdanji rabi oblika z besedo *femme* izginja. Francoska akademija sicer ne nasprotuje feminizaciji poimenovanj poklicev v splošnem (kar dokazujejo tudi leksikalizirani primeri v njihovih slovarjih: *un avocat – une avocate, un éditeur – une éditrice, un explorateur – une exploratrice*); nasprotuje le feminizaciji tistih besed, ki takšnih oblik za ženski spol ne prenesejo, saj pretvorba ni v skladu s slovničnimi pravili. Te novonastale besede (prim. *une auteure*) razumejo kot »barbarizme«. Posledično v teh primerih priporočajo uporabo samostalnikov moškega spola, ki je generičen, nezaznamovan (Académie française 2014). Znotraj te skupine poznamo sicer tudi druge izjeme in pravila, ki pa so za namene te diplomske naloge zanemarljive;

- Moške oblike, ki se jim dodaja obrazilo -e: *un ami – une amie*. Moške oblike, ki se končajo na -e, ostanejo v ženskem spolu nespremenjene (*un artiste – une artiste*) – v teh primerih je spol izražen samo s členom. Samostalnice iz te skupine delimo na tiste, ki označujejo spol samo v pisni obliki, in tiste, ki označujejo spol v pisni in ustni obliki. Podobno kot zgoraj tudi znotraj te skupine poznamo še številne izjeme in posebnosti, ki pa jih bom na tem mestu izpustila. Primeri: *un paysan – une paysanne, un chien – une chienne, un veuf – une veuve, un danseur – une danseuse, un jumeau – une jumelle, un directeur – une directrice, un héros – une héroïne, un compagnon – une compagne* itd. (Jereb 2009: 32–35).

Tudi pri pridevnikih je označevanje spola lahko precej zakomplicirano. Splošno pravilo je, da v pisni obliki tvorimo ženski spol tako, da moški obliki dodamo obrazilo -e. Pridevnike delimo (glede na označevanje spola) na:

- Pridevnike z eno samo obliko za oba spola (pridevniki na -e – *malade*; pridevniki, ki so nastali iz drugih besednih vrst – *chic*; sestavljeni pridevniki, ki označujejo barve – *gris foncé*);
- Pridevnike, ki ženski spol zaznamujejo le v pisni obliki (*dur – dure, joli – jolie*). Znotraj te skupine poznamo nekaj posebnosti v pisavi: podvajanje končnih soglasnikov (*naturel – naturelle*), dodajanje krativca na predzadnji -e- (*cher – chère*), dve piki na obrazilu -e (*aigu – aiguë*) in druge spremembe (*public – publique, grec – grecque*);
- Pridevnike, ki ženski spol zaznamujejo v pisni in ustni obliki (*grand – grande, petit – petite*). Kot pri samostalniku so tudi znotraj te skupine še številne izjeme in posebnosti. Primeri: *bon – bonne, concret – concrète, frais – fraîche, heureux – heureuse, faux – fausse, long – longue, malin – maligne, vif – vive, menteur – menteuse, accusateur – accusatrice, vengeur – vengeresse, beau-belle, fou – folle, vieux – vieille* itd. (Jereb 2009: 41–45).

Pri glagolih je ženski spol izražen le včasih pri deležniku (*il est rentré – elle est rentrée, ils sont rentrés – elles sont rentrées*), v tretji osebi (tako ednine kot množine) pa z osebnim zaimkom (Jereb 2009: 103).

Iz povzetega je razvidno, na kakšne težave je možno naleteti pri uvajanju novih oblik za izražanje spola in na kaj moramo biti pri zapisovanju pozorni.

5.1. Zapis oblik za ženski in moški spol v neokrajšani obliki

Obliki za ženski in moški spol sta tako kot v slovenščini ločeni z vejico ali veznikom *in* (fr. *et*). Raba je najpogostejša v nagovorih in ogovorih, a ni omejena le na ta dva položaja.

Primernost oblike v francoskem jeziku lahko enačimo s primernostjo oblike v slovenskem jeziku (glej zgoraj).

Pri tej obliki zapisa se pojavlja vprašanje, katero obliko (ali za moški ali za ženski spol) dati na prvo mesto. V priročniku (*Guide pratique*) najdemo nasvet, naj se držimo abecednega reda in se tako izognemo sistematičnemu zapisovanju oblike za moški spol na prvem mestu in namernemu doslednemu zapisovanju oblike za ženski spol na drugem mestu – prim. *les lycéennes et les lycéens, les sénateurs et les sénatrices*¹⁷ (HCEfh 2015: 17).

Primeri zapisa oblike: *des historiens et des historiennes (des historiens, historiennes), ils et elles, des lycéens et des lycéennes (des lycéens, lycéennes), tous et toutes ...*

5.2. Zapis oblik za ženski in moški spol v okrajšani obliki

V francoskem jeziku poznamo več novih oblik za izražanje enakosti med spoloma. Nekatere so enake tistim v slovenskem jeziku, čeprav so uporabljene na drugačen način. V francoščini je spol namreč praviloma (če damo izjeme in posebnosti na stran) izražen z obrazilom *-e*, množina pa najpogosteje z obrazilom *-s*. Pri samostalnikih, ki so v množini, se torej praviloma dvakrat uporabi določen znak (prim. *des individu-e-s*).

Najdemo lahko oblike zapisov s poševnico, z oklepajem, z veliko tiskano črko, z vezajem, s piko in s sredinsko piko (de Chanay, Chevalier in Gardelle 2015). Vse naštetje oblike lahko uporabljamo skozi celotno besedilo, včasih pa jih pisci tudi kombinirajo med sabo.

---

¹⁷ V prvem primeru je na prvem mestu zapisana oblika za ženski spol, v drugem pa oblika za moški spol.

5.2.1. Zapis s poševnico

Primernost oblike zapisa s poševnico v francoskem jeziku lahko enačimo s primernostjo oblike zapisa v slovenskem jeziku (glej zgoraj).¹⁸

Problem te oblike je, da izključuje vse osebe, ki se ne identificirajo kot moški ali kot ženske, saj predpostavlja obstoj samo dveh spolov, ki sta v opozicijskem razmerju.

Oblika je najbolj primerna za zapisovanje določnih členov (*il/elle, ils/elles*) ali v drugih primerih, kjer zamenjuje veznik *et*.

Primeri zapisa oblike: *confronté/e (ed.), confronté/e/s (mn.); élu/e, élu/e/s; ils/elles; le/la; un/e; étudiant/e, étudiant/e/s; français/e, français/e/s; téléspectateur/trice, téléspectateur/trice/s ...*

5.2.2. Zapis z oklepajem

Tudi ta oblika ne presega spolnega binarizma, ampak nakazuje drugost ženskega spola ter s tem postavlja moškega v ospredje.

Primeri zapisa oblike: *confronté(e), confronté(e)s; élu(e), élu(e)s; un(e); étudiant(e), étudiant(e)s; français(e), français(e)s ...*

5.2.3. Zapis z veliko tiskano črko

Oblika zapisa bi lahko bila primerna, ko tvorimo obliko za ženski spol tako, da obliki za moški spol dodamo obrazilo -e. Že v tem primeru se mi ta oblika ne zdi najbolj primerna, ker preveč očitno poudarja obrazilo za ženski spol, kot neprimerna pa se izkaže v primerih, ko je oblika za ženski spol tvorjena drugače (prim. *chanteurSE, acteurRICE*).

Primeri zapisa oblike: *confrontéE, confrontéEs; éluE, éluEs; étudiantE, étudiantEs; françaisE, françaisEs; unE ...*

---

¹⁸ To velja tudi za obliko zapisa z oklepajem in obliko zapisa z vezajem.

5.2.4. Zapis z vezajem

Oblika je problematična pri zapisovanju zloženek (prim. *post-doctorant-e-s*). V teh primerih so primernejši drugi zapisi, predvsem zapis s piko ali sredinsko piko (*post-doctorant.e.s*, *post-doctorant·e·s*).

To obliko zapisa najdemo v različnih člankih, med njimi tudi v članku združenja, ki se ukvarja s spolom v jeziku.

»Ou sur ces **salaud-e-s** de **courtisan-e-s** à Versailles à cause **desquel-le-s** notre « r » roulé est devenu bêtement vélaire« (Citoyen-ne-s, à vos tirets! 2013).

»WeAVE est un réseau européen rassemblant des **étudiant-e-s**, **doctorant-e-s**, **post-doctorant-e-s**, **jeunes chercheur-e-s** et **enseignant-e-s** en études féministes / études genre« (Blanchard 2006).

»Il se veut un espace de solidarité où les **étudiant-e-s** peuvent se trouver les **un-e-s** les autres, commencer de nouveaux projets« (Blanchard 2006).

»Une liste thématique non exhaustive a été mise en place, mais **chacun-e** est libre de soumettre une autre 'chatroom', et de définir, en fonction de ses besoins, si le nouvel espace créé sera ouvert à **tou-te-s** ('chatrooms' publiques) ou réservé à **certain-e-s** membres ('chatrooms' privées)« (Blanchard 2006). [Vse podčrt. M. B. G.]

Primeri zapisa oblike: *étudiant-e*, *étudiant-e-s*; *doctorant-e*, *doctorant-e-s*; *français-e*, *français-e-s*; *un-e*; *confronté-e*, *confronté-e-s*; *élu-e*, *élu-e-s*; *télespectateur-trice*, *télespectateur-trice-s* ...

5.2.5. Zapis s piko ali s sredinsko piko

Ti dve obliki zapisa sta edini, ki presegata spolni binarizem. Enačimo ju lahko s podčrtajem, ki se pojavlja v slovenskem jeziku.

V Priročniku (*Guide pratique*) je kot edina možna okrajšana oblika navedena oblika zapisa s piko, ki jo zapišemo tako: koren besede + obrazilo za moški spol + pika + obrazilo za ženski spol (HCEfh 2015: 15). Žal ni točno določeno, kako naj se zapisuje oblike v množini, a se lahko orientiramo po danih primerih (prim. *les sénateur.rice.s* – obrazilo za množino je zapisano ločeno na koncu besede; *des conseiller.ère.s municipaux.ales* – v pridevniški besedi je obrazilo za množino različno za ženski in moški spol, zaradi česar je zapisano dvakrat, ob obrazilih za ženski in moški spol).

Prednosti zapisa s piko: je dokaj neopazna in s tem ne ovira branja, je hitro dostopna na računalniški tipkovnici, za razliko od drugih oblik ne prinaša negativnih konotacij – oblika zapisa z oklepajem sugerira na drugost ženskega spola, poševnica kaže na opozicijo, velika tiskana črka lahko daje vtis, da so izpostavljene samo osebe ženskega spola (HCEfh 2015: 16).

Ti dve obliki sta najpogostejši in ju najdemo v številnih člankih, ki so dostopni tudi na spletu.

»L'invisibilisation des femmes dans l'usage de la langue, l'enfermement des femmes et des hommes dans des rôles limitants et la faible part des femmes parmi les **expert.e.s invité.e.s** renforcent les stéréotypes et les inégalités« (Bousquet).

»Je m'engage également à ce que ce Guide pratique soit transmis aux prestataires **extérieur.e.s conduit.e.s** à communiquer ou élaborer des communications pour le compte de l'institution que je représente« (Bousquet).

»D'un autre côté, les études qui s'attachent à décrire les représentations de l'homosexualité dans le divertissement télévisuel s'accrochent au « personnage » gay, lesbienne ou trans **afiché.e** comme **tel.le**, pour constater son absence au moins jusqu'au milieu des années 1970, et plus souvent jusqu'aux années 1990« (Gonnard in Lebovici 2016).

»En arrière-plan, des tables de **figurant.e.s** – où on reconnaît nombre de jeunes **comédien.ne.s, tel.le.s** Judith Magre ou Jean-Claude Brialy« (Gonnard in Lebovici 2016).

»Bientôt, **chacun.e** va regarder la caméra comme **un.e professionnel.le** de la télévision« (Gonnard in Lebovici 2016). [Vse podčrt. M. B. G.]

Primeri oblike zapisa s piko: *étudiant.e, étudiant.e.s; doctorant.e, doctorant.e.s; français.e, français.e.s; un.e; confronté.e, confronté.e.s; élu.e, élu.e.s; téléspectateur.trice, téléspectateur.trice.s ...*

Primeri oblike zapisa s sredinsko piko: *étudiant·e, étudiant·e·s; doctorant·e, un·e; doctorant·e·s; français·e, français·e·s; confronté·e, confronté·e·s; élu·e, élu·e·s; téléspectateur·trice, téléspectateur·trice·s ...*

5.3. Problemi rabe okrajšanih oblik

Pojavlja se vprašanje, kako zapisovati:

- osebni zaimsek za tretjo osebo v množini – Il/elle/s ali ils/elles,
- določni člen ob samostalniku v ednini – le/la doctorant/e,
- ujemanja pridevnikov in deležnikov.

Francoska akademija vztraja pri ohranjanju obstoječih in uveljavljenih oblik zapisa (generičnega/nevtralnega moškega spola) in nasprotuje novim oblikam. Drži, da nove oblike niso ustaljene in zadostno raziskane, kar se kaže tudi v tem, da še ni jasnih dogovorov, kako jih pravilno zapisovati. Išče se odgovore na vprašanja, kako jih lahko torej vključimo v obstoječi sistem francoskega jezika, kakšne ideološke konotacije prinašajo in, ne nazadnje, kakšen je praktični vidik (de Chanay, Chevalier in Gardelle 2015).

Hitro lahko opazimo, da niso vse oblike primerne za zapisovanje vseh besednih vrst. Oblika zapisa z veliko tiskano črko je na primer primerna le v tistih primerih, ko obliki za moški spol dodamo obrazilo -e (*doctorantE*, *doctorantEs*). Neprimerna je v naslednjih primerih: le/la, il/elle, ils/elles, acteur/rice ...

Kot vidimo, že zaradi same oblike niso vsi zapisi primerni za dosledno rabo skozi celotno besedilo. Tako pride do kombiniranja dveh ali več oblik v istem besedilu, kar lahko hitro pripelje do nedoslednosti in nekakšne zmede v besedilu. Poleg tega okrajšane oblike ne prinašajo istih konotacij – večinoma izražajo spolni binarizem. Če želimo vključiti vse osebe, ne samo moške in ženske ter tiste, ki se identificirajo kot take, uporabimo zapis s piko ali sredinsko piko.

Pri zapisovanju okrajšanih oblik prihaja do pogostih napak, ki so lahko posledica številnih pravil in njihovih izjem pri zapisovanju oblik za ženski spol, kar se še dodatno zaplete, če gre za obliko v množini. Kako naj recimo primerno združimo obliki za ženski in moški spol v množini za pridevnik *beau*? Pridevnik pozna naslednje oblike: (a) moški spol, ednina – *beau*, (b) moški spol, množina – *beaux*, (c) ženski spol, ednina – *belle*, (d) ženski spol, množina – *belles*. V ednini bi lahko zapisali *beau.lle* ali *beau.elle*, čeprav zapis ni najbolj primeren, a je mogoč. Zapis v množini je še bolj okoren in neprimeren, zapisali bi lahko na primer *b.eaux.elles* ali *beaux.elles*. V tem primeru je torej najbolj sprejemljivo, če uporabimo neokrajšano

obliko, npr. z vezajem, s piko, s sredinsko piko (*beau-belle, beaux-belles, beau.belle, beaux.belles*) ...

Poleg tovrstnih zapletov najdemo v besedilih tudi druge napake pri zapisovanju okrajšav. Problematično je, kaj zapisati v okrajšavi – samo del, ki se spremeni, ali celo obrazilo (prim. *chanteur.se* ali *chanteur.euse*). Navadno se v okrajšavi zapiše samo del, ki se spremeni (kar predlaga tudi HCEfh v priročniku), a tu prihaja do številnih napak in nedoslednosti. Tako lahko v enem besedilu najdemo več različnih primerov krajšanja. Včasih je na prvem mestu zapisana oblika za moški, včasih oblika za ženski spol. Obrazilo -s, ki označuje množino, je včasih zapisano le enkrat za obrazilom za ženski spol, včasih pa dvakrat, skupaj z obrazilom za moški in skupaj z obrazilom za ženski spol.¹⁹ Jasno je, da je možnih več različnih zapisov, med katerimi je uporabniku najbolj prijazen tisti, ki loči obrazilo za ženski spol od moškega (s tem da se zapiše le tisti del, ki se spremeni) in na koncu obrazilo za množino. V primerih, ko takšen zapis ni mogoč ali bi bil zaradi kompleksnosti prezapleten in s tem nejasen, je bolj primerno zapisati neokrajšano obliko (glej zgoraj). Skoraj nemogoče je torej dosledno uporabljati le en način zapisa skozi celotno besedilo.

Prav zaradi kompleksnosti jezika in oblik ni toliko nemogoča domneva, da prihaja ob upoštevanju novih načinov izražanja spolov bolj pogosto do napak, ki so tipkarske narave.

»[I]ls et elles se sentent **désigné.e.s** et **identifi.é.s**« (Gonnard in Lebovici 2016).²⁰

[Podčrt. M. B. G.]

Pomembno je tudi vprašanje, katero obliko zapisati kot prvo – žensko ali moško. Ko je mogoče, lahko postavimo na prvo mesto moško ali žensko obliko, a moramo biti pri tem pazljivi, saj zapis ženske oblike na prvem mestu ni vedno mogoč (na primer pri deležnikih, kjer je mogoče na prvo mesto postaviti le obliko za moški spol – *il/elle est élu.e, ils/elles sont confronté.e.s*; pri samostalnikih in pridevnikih, kjer obliko za ženski spol tvorimo tako, da obliki za moški spol dodamo obrazilo -e – *un.e meilleur.e ami.e* ...). HCEfh predlaga, da si pri tem, katero obliko postaviti na prvo mesto, pomagamo z abecednim vrstnim redom (HCEfh 2015: 17).

¹⁹ V članku *Inventer son genre dans le langage de télévision* najdemo več različnih zapisov: *les spectateur.trice.s, les spectat.eurs.rices; les téléspectatrices.eurs, les téléspectateur.rice.s*.

²⁰ Pri zapisu drugega preteklega deležnika je prišlo do izpusta črke e – pravilen zapis je namreč **identifié.e.s**.

V veliko pomoč je priročnik (*Guide pratique*), v katerem poleg naštetih nasvetov in primerov najdemo tudi zglede okrajšanih oblik, ki so razvrščeni glede na pretvorbeni način, čeprav ti niso vedno enotni.

6. PRIMERJAVA NOVIH OBLIK V SLOVENSKEM IN FRANCOSKEM JEZIKU TER OVREDNOTENJE – KATERE OBLIKE SO SPREJEMLJIVE IN V KATERIH TIPIH BESEDIL

Nekatere oblike so skupne obema jezikoma, nekatere pa se pojavljajo samo v enem ali samo v drugem. V obeh jezikih se pojavljajo neokrajšane oblike (z veznikom *in* oz. fr. *et*, z vejico) in nekatere okrajšane oblike (zapis s poševnico, z oklepajem, z vezajem). V slovenskem jeziku se pojavljajo zapisi s poševnico in vezajem, z oklepajem in vezajem, s podčrtajem; v francoskem jeziku se pojavljajo zapisi z veliko tiskano črko, s piko, s sredinsko piko. Brez sistematične empirične overitve je trenutno težko podati natančno oceno tega, kateri zapisi so najpogostejši, se mi pa zdi, da se v slovenščini najbolj pogosto pojavljata zapisa s podčrtajem in poševnico. V francoščini sta najbolj pogosta zapisa s piko in sredinsko piko, ki bi lahko bila vzporedna zapisu s podčrtajem v slovenskem jeziku (vsi trije presegajo spolni binarizem).

V obeh jezikih ločujemo med zapisi, ki presegajo spolni binarizem, in tistimi, ki ostajajo znotraj binarnega sistema. Govorci obeh jezikov niso enotni, kateri zapis je najbolj primeren, saj vsak od njih s sabo nosi drugačne ideološke implikacije. Izbira oblike je tako odvisna od vsakega posameznika in njegovih stališč. Ne nazadnje je že sama izbira zapisovanja okrajšanih oblik stvar vsakega posameznika. Tudi jezikoslovci si niso enotni, čeprav so slovenski jezikoslovci bolj naklonjeni novim oblikam kot francoski. V Franciji se novim oblikam postavlja nasproti Francoska akademija. Pri nas tako izrazito odklonilnega odnosa na institucionalnem nivoju nisem zasledila, čeprav je potrebno dodati, da se specifično s tem problemom v slovenskem okolju družbeniki še ne ukvarjajo v meri, ki bi bila primerljiva s stanjem v Franciji.

Zapisovanje okrajšanih oblik lahko v obeh jezikih predstavlja problem in terja od pisca višjo stopnjo poznavanja jezika. Zaradi tega pogosto prihaja do nedoslednosti, mešanja oblik, izpustov (ki so lahko sicer le naključni), napak pri okrajševanju idr. Stopnja težavnosti in problematičnosti zapisovanja okrajšanih oblik je višja v francoskem jeziku, saj je včasih potrebno združiti štiri različne oblike, ko gre za določen samostalnik ali pridevnik v množini (prim. pridevnik *beau/belle/beaux/belles*

in samostalnik *un jumeau/une jumelle/des jumeaux/jumelles*). Zapis oblik je lahko hitro okoren in nejasen.

V slovenskem jeziku sta glavni vprašanji, kako okrajšati (ali s celotnim obrazilom ali samo tisti del, ki se spremeni) in katero obliko dati na prvo mesto (ali obliko za ženski ali za moški spol). Tudi v francoskem jeziku se pojavljata ti dve vprašanji, a se mi zdi še bolj problematično vprašanje, kako zapisovati okrajšane oblike (najbolj problematični so primeri določenih besed v množini – kako torej združiti obrazili za ženski spol in množino). Slednje vprašanje je zelo kompleksno in nanj zaenkrat ne bi znala podati odgovora. Se pa na drugi strani lahko zapisovanje okrajšanih oblik v slovenskem jeziku poenostavi tako, da se preprosto okrajša zgolj tisti del, ki se spremeni, na prvo mesto pa postavi ali obliko za moški ali obliko za ženski spol, ko je to seveda mogoče (enako lahko velja za francoščino, a le v primerih, ko je možno zapisati obliko za ženski spol na prvem mestu).

Do neke mere se torej srečujemo s podobnimi težavami in vprašanji v obeh jezikih, vključno s tistim temeljnim, ali so nove oblike sploh potrebne in mogoče.

Pomembno je tudi vprašanje, katere oblike so sprejemljive in v katerih tipih besedil. Odgovor na to vprašanje se kaže kot težek in nujno do neke mere subjektiven.

Samo težnjo po zapisovanju novih oblik odobravam, saj menim, da družbena enakopravnost ni mogoča, dokler ne najde svojega korelata v jeziku. Kljub temu je stvar bolj zapletena, kot mogoče deluje na prvi pogled. Zapisovanje novih oblik je lahko težavno in vnaša v besedilo nove napake in nedoslednosti. To bi se sicer lahko rešilo tako, da bi se zapis poenotilo in sistematiziralo, a se na tej točki pojavi novo vprašanje: katero obliko izbrati. Res je, da je zapisovanje določenih oblik lažje in bolj praktično od drugih, a vprašanje zadostnosti takega kriterija ostaja še naprej prepuščeno debati. Oblike se namreč delijo na tiste, ki pomensko ostajajo znotraj spolnega binarizma, in tiste, ki ga presegajo. Lahko bi torej izbrali tisto, ki presega spolni binarizem, saj je najbolj vključujoča, a ji v določenih krogih nasprotujejo in je verjetno ne bi bili pripravljene sprejeti. Obliko s podčrtajem uporabljajo zagovorniki queer teorij, nasprotujejo pa ji tisti, ki priznavajo le dva spola, moškega in ženskega (npr. radikalni feminizem). Seveda lahko govorimo še o tretji, najbolj številčni skupini,

v katero sodijo vsi, ki zagovarjajo generični moški spol kot nevtralni slovnični spol in ki ne vidijo problema v tem, da v jeziku moški spol (vedno) nadvlada nad ženskim. Zaradi že zgoraj navedenih razlogov se v slovenskem jeziku kažeta kot najbolj primerni oblika zapisa s poševnico in oblika zapisa s podčrtajem, v francoskem jeziku pa oblika zapisa s piko.

Kljub temu, da je s sociološkega vidika nujno potrebno uveljavljanje novih oblik, ki omogočajo izražanje enakopravnosti spolov v jeziku kot odgovor na težnjo po enakopravnosti spolov v družbi, je potrebno biti pri uvajanju previden. Dobro je treba premisliti, kako lahko nove oblike vključimo v obstoječi sistem in kako naj jih sploh zapisujemo. Previdni moramo biti tudi pri tem, da ne ustvarimo zrcalnega sistema obstoječemu – sistema, v katerem bi nadvladal ženski spol nad moškim. Nove oblike morajo delovati kar se da nemoteče in naravno v besedilu, ne pa prisiljeno.

Mislim, da imata trenutno največ možnosti za sistematizacijo in razširitev v splošno rabo oblika s podčrtajem ali s poševnico (predvsem zaradi ideološke implikacije in praktičnosti), a postopoma in ne na silo. Trenutno imam včasih občutek, da se tovrstne spremembe pogosto uveljavljajo brez tehtnega premisleka. Res je, da je raba novih oblik dobro utemeljena, a rešitve zaenkrat še niso jasne in enotne, zaradi česar prihaja do številnih nedoslednosti in napak pri zapisovanju, kar dodatno odbija zagovornike generičnega moškega spola od sprejemanja novih oblik.

Smiselno bi bilo, če bi lingvisti v sodelovanju s sociologi, aktivisti idr. pripravili kakšen priročnik ali drugo obliko orientacijskega gradiva, kjer bi lahko govorci na enem mestu našli nasvete glede neseksistične rabe jezika (primer takšnega priročnika v francoskem jeziku je *Guide pratique pour une communication publique sans stéréotype de sexe*). V priročniku bi lahko bilo posebno poglavje, ki bi se ukvarjalo z novimi oblikami zapisa, kjer bi bilo jasno opredeljeno, kdaj in kako pravilno uporabljati te oblike v besedilih.

Vsekakor bo zanimivo spremljati razvoj spola v jeziku, saj so spremembe nujne in na neki točki neizogibne. Kljub temu si je po drugi strani trenutno težko predstavljati uradne dopise, časopisne članke, leposlovje in druge tipe besedil, v katerih bi se uporabljale izključno nove oblike zapisov. V tem trenutku se bi nam zdela raba teh oblik na določenih mestih moteča, odveč, zakomplicirana, morda vsiljena. Tovrstne spremembe namreč ne morejo biti enostavno izsiljene, ampak morajo biti

uveljavljene postopoma in utemeljeno, da se domnevne »muhe enodnevnice raznih jezikoslovcev in filozofov« približa ljudem na način, da v njih uvidijo problematiko, ki je relevantna za prostor in čas, v katerem živijo.

Za začetek naj obvelja, da tovrstne oblike niso napačne in da so sprejemljive. Zaenkrat je pomembno v jeziku ohraniti vsaj potencial za izražanje enakopravnosti spolov oz. to, da se lahko vsak posameznik pri določenih zapisih odloči, kako bo zapisoval oblike za moški in ženski spol. Iz danih primerov lahko vidimo, da je možno nove oblike uporabiti tudi v knjigah, člankih, diplomskih in magistrskih nalogah ter drugih tipih besedil. Vsako besedilo lahko prenese te oblike, ne more pa ga vsaka situacija, v katero je besedilo postavljeno. Tako se verjetno ne more nekdo poljubno odločiti, da bo uporabljal eno izmed novih oblik v pravnem besedilu, kjer veljajo posebna pravila in kjer bi znalo morebitno uveljavljanje novih oblik dlje trajati zaradi striktno zamejene jezikovne sistematičnosti znotraj potreb same prakse. Tako je izbira odvisna od posameznikov in okoliščin, v katerih določeno besedilo nastaja. Če je izbira možna, ne vidim razloga, zakaj se pisec ne bi odločil, katero obliko želi uporabljati – vsaj dokler jo je zmožen uporabljati dosledno in brez večjih napak.

7. UGOTOVITVE

- V slovenskem in francoskem jeziku se v rabi pojavljajo neokrajšane in okrajšane oblike zapisa za ženski in moški spol;
- Neokrajšane oblike zapisa v slovenščini: z veznikom *in*, z vejico, pogojno tudi drugi zapisi (s podčrtajem, poševnico);
- Okrajšane oblike zapisa v slovenščini: z vezajem, s poševnico, z oklepajem, s poševnico in vezajem, z oklepajem in vezajem, s podčrtajem;
- Neokrajšane oblike zapisa v francoščini: z veznikom *et*, z vejico;
- Okrajšane oblike zapisa v francoščini: s poševnico, z oklepajem, z veliko tiskano črko, z vezajem, s piko, s sredinsko piko;
- Oblike zapisa, ki presegajo spolni binarizem: zapis s podčrtajem v slovenščini, zapis s piko in zapis s sredinsko piko v francoščini;
- Pri rabi okrajšanih oblik se pojavljajo številni problemi in vprašanja (nedosledna raba oblik, nedoslednost in napake pri zapisovanju okrajšav, vprašanje o ekonomičnosti in estetskosti rabe ter sprejemljivosti obravnavanih oblik, vprašanje, kako okrajšati in katero obliko postaviti na prvo mesto – obliko za ženski ali za moški spol), zato so na tem področju potrebne dodatne raziskave, ki bi prispevale k regulaciji obravnavanih oblik in posledičnemu upadu dilem, na katere naletimo v praksi.

8. ZAKLJUČEK

Jezik je živ in ne more obstajati neodvisno od družbe – v skladu z njo se mora spreminjati in prilagajati. Če se želimo v družbi zavzemati za popolno enakopravnost spolov, se mora to kazati tudi v jeziku, ki je eno izmed njenih veznih tkiv. Govorcem mora biti dana možnost, da lahko izražajo egalitarnost tudi v pisnem jeziku.

Novi načini za izražanje spola so posledica težnje po neseksistični rabi jezika in iskanju rešitev, kako ustrezno nadomestiti rabo generičnega moškega spola. Razprave o neseksističnem jeziku niso nove in danes so že vidne številne spremembe, med katere štejemo tudi uvajanje novih oblik za izražanje spola.

Ko raziskujemo področje spola v jeziku, ne smemo pristopati k problemu samo jezikoslovno, ampak moramo v razpravo vključiti tudi ostala, nelingvistična področja. Pri reševanju problema se mi prav tako zdi pomembna in uporabna primerjalna analiza jezikovnih pojavov v dveh ali več jezikih.

V slovenskem jeziku lahko najdemo članke, ki se ukvarjajo z vprašanjem spola: predvsem s področja leksikologije (pogost je korpusni pristop). Sicer se z novimi načini za izražanje spola trenutno ukvarjajo predvsem druge vede, saj ne gre zanemariti da gre v prvi vrsti za sociolingvistično vprašanje. Nekateri jezikoslovci zagovarjajo generični moški spol in so strogo proti uvajanju novih oblik, ki se jim zdijo moteče in neprimerne. Primer je prispevek Hočevarja v Primorskih novicah, v katerem zagovarja rabo generičnega moškega spola kot spolno nevtralnega, kritizira rabo novih oblik (v tem primeru v odprtem pismu društva FemA) in nagovarja bralce, naj ne posegajo po takšnih oblikah. Kljub takšnemu razmišljanju posameznikov se je v zadnjem času pojavilo več različnih oblik za izražanje spola, seveda ne samo v Sloveniji, ampak tudi širše, med drugim v Franciji. Uvajanju novih oblik v sistem francoskega jezika sicer nasprotuje Francoska akademija.

V slovenščini poznamo več različnih načinov za izražanje spola: generični moški spol, ki velja za spolno nevtralnega, neokrajšane oblike za ženski in moški spol, okrajšane oblike za ženski in moški spol. Neokrajšana oblika je sestavljena iz oblike za moški in oblike za ženski spol, ki sta ločeni z vejico ali veznikom *in*. Okrajšanih oblik je več, uporablja pa se jih takrat, ko prihaja do pomanjkanja prostora v besedilu.

Oblike zapisa z vezajem, s poševnico, s poševnico in vezajem, z oklepajem in vezajem ter z oklepajem ne presegajo spolnega binarizma, medtem ko ga zapis s podčrtajem, ki je sicer najbolj dobro utemeljen, presega. Prav tako zaenkrat ni jasno, ali so vse oblike zapisov lahko združljive z vsemi vrstami besedil (prim. pravna besedila), čeprav se zapis s podčrtajem že pojavlja tudi v strokovnih člankih, diplomskih in magistrskih nalogah in drugih tipih besedil.

Nove oblike zapisov niso še zadostno raziskane, kar je eden izmed razlogov, zakaj se pri zapisovanju pojavljajo napake. Prihaja do nedoslednosti, mešanja različnih oblik v besedilu, napak pri zapisovanju okrajšav in problemov pri zapisovanju oblik, kjer je ženski spol na prvem mestu. Pojavlja se tudi vprašanje o ekonomičnosti in estetskosti zapisovanja okrajšanih oblik.

Francoski jezik ni omejen le na Francijo in se ne razvija enotno v različnih frankofonskih državah. Določene skupine se zavzemajo za spremembe, ki omogočajo neseksistično rabo jezika. Leta 2015 je HCEfh izdal praktični priročnik z nasveti, kako se javno izražati brez spolnega stereotipiziranja. Tako kot v slovenskem tudi v francoskem jeziku poznamo več načinov za izražanje spola: generični/nevtralni moški spol, neokrajšane oblike za ženski in moški spol, okrajšane oblike za ženski in moški spol. Neokrajšana oblika je sestavljena iz oblike za moški in oblike za ženski spol, ki sta ločeni z vejico ali veznikom *et*. Kot prvo lahko zapišemo obliko za moški ali ženski spol, pri čemer se lahko orientiramo po abecednem redu. Okrajšane oblike se zapisuje takrat, ko prihaja do pomanjkanja prostora v besedilu. Oblike zapisa s poševnico, z oklepajem, z veliko tiskano črko in z vezajem ne presegajo spolnega binarizma, medtem ko ga zapisa s piko in s sredinsko piko presega. Oblika zapisa s piko je po mojem mnenju najboljše argumentirana, tako kot v slovenskem jeziku oblika zapisa s podčrtajem. Med okrajšanimi oblikami so precejšnje razlike in niso vse primerne za zapisovanje vseh besednih oblik, zaradi česar pride do rabe dveh ali več različnih oblik v besedilu. Do napak pri zapisovanju okrajšanih oblik pride pogosto zaradi tega, ker, glede krajšanja ni jasnih pravil. Prav tako prihaja do izpustov, napak, ki so najverjetneje tipkarske narave. Ne nazadnje je pomembno tudi vprašanje, katero obliko zapisati kot prvo – obliko za ženski ali moški spol. V pomoč je praktični priročnik, v katerem najdemo nasvete in zglede okrajšanih oblik (*Guide pratique*).

Kot vidimo, se nekatere oblike pojavljajo v obeh jezikih. Izmed okrajšanih sta po mojem mnenju najbolj utemeljeni obliki zapisa s podčrtajem (v slovenskem jeziku) in s piko (v francoskem jeziku), ki presegata spolni binarizem. Govorci in jezikoslovci obeh jezikov si niso enotni, kateri izmed možnih zapisov je najbolj primeren, ker prinašajo različne ideološke konotacije. Na težave pri zapisovanju naletimo v obeh jezikih. Raba okrajšanih oblik se zdi bolj problematična v francoskem jeziku. V slovenskem jeziku sta glavni vprašanji, kako okrajšati in katero obliko dati na prvo mesto, medtem ko se v francoskem jeziku poleg teh dveh dodatno teže daje še vprašanju, kako sploh zapisovati okrajšane oblike. V obeh jezikih se torej srečujemo s podobnimi vprašanji in problemi ter na koncu seveda s tistim temeljnim, ali so nove oblike sploh potrebne.

Pomembno je tudi vprašanje, katere oblike so sprejemljive in v katerih tipih besedil. Menim, da morajo v jeziku obstajati načini, s katerimi lahko izražamo enakopravnost spolov v jeziku, a moramo z uvajanjem le-teh ravnati previdno. Problem se pojavlja že pri izbiri in določanju najprimernejše oblike. Potreben je tehten premislek, kako nove oblike sploh vključiti v obstoječi jezikovni sistem na čim bolj nemoteč in nevpadljiv način. V pomoč bi bil priročnik, kot ga imajo v francoskem jeziku, ki bi govorce usmerjal k pravilni rabi neseksističnega jezika in novih načinov za izražanje spola v jeziku. Spremembe so nujne in neizogibne, a so težko stvar le ene generacije. Vsekakor je neproduktivno nove oblike samo zaničljivo odklanjati ali označevati kot napačne v primerjavi z generičnim moškim spolom, saj možnost izbire spolno nevtralnega izražanja označuje vsaj minimalno mejo egalitarne družbe.

VIRI

Knjižni

Ličen, Maja: Pomen lezbičnega prostora skozi poezijo Kristine Hočevar: diplomsko delo. Ljubljana: [M. Ličen], 2016.

Perger, Nina: Percepcija seksizma v visokošolskem prostoru: magistrsko delo. Ljubljana: [N. Perger], 2015.

Perger, Nina: Simbolno nasilje spolnega zaznamovanja v jeziku in prakse upora v visokošolskem prostoru. *Družboslovne razprave*, 32/81, 2016, str. 41–60.

Renko, Manca G.: Lastno življenje: Srečanje z Zofko Kveder. Ljubljana: Beletrina, 2017.

Skok, Ketii: seminarska naloga, osebni arhiv.

Elektronski

Blanchard, Soline: WeAVE : Un réseau européen de jeunes chercheur-e-s en études féministes / études genre. *Efigies*, oktober 2006.

http://www.efigies.org/wp-content/uploads/blanchard_article_efigies-weave_oct-2006.pdf

Bousquet, Danielle: Convention d'engagement pour une communication publique sans stéréotype de sexe. HCEfh.

http://www.haut-conseil-egalite.gouv.fr/IMG/pdf/hce_convention_d_engagement_com_publicque.pdf

Citoyen-ne-s, à vos tirets ! 16. 1. 2013.

<http://blog.ecologie-politique.eu/post/Citoyen-ne-s-a-vos-tirets>

Gonnard, Catherine in Lebovici, Elisabeth: Inventer son genre dans le langage de la télévision. *Glad!*, 15. 11. 2016.

<http://www.revue-glad.org/209>

MANIFEST: Če naša življenja niso nič vredna, protestiramo! Iskra, 20. 2. 2017.

<https://studentska-iskra.org/manifest-ce-nasa-zivljenja-niso-nic-vredna-protestiramo/#more-1427>

Organiziranje mladih – Glasilo študentskega društva Iskra, marec 2016.

<https://studentska-iskra.org/category/glasilo/marec2016/>

Vendramin, Valerija in Šribar, Renata: Spoli, seksualnost in nasilje skozi nove medije: Znanstvena monografija. Ljubljana: Pedagoški inštitut, 2010.

http://www.pei.si/UserFilesUpload/file/digitalna_knjiznica/Dissertationes_11_ISBN%20978-961-270-037-9/DK_CC_2.5_Dissertationes_11_ISBN%20978-961-270-037-9.pdf

LITERATURA

Knjižna

Jereb, Elza: Francoska slovnica po naše. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2009.

Scheller-Boltz, Dennis: From isolation to integration / Gender and Queer Research in Slavonic Linguistics: Challenges, Approaches, Perspectives. An Introduction. *New Approaches to Gender and Queer Research in Slavonic Studies : proceedings of the international conference "Language as a constitutive element of a gendered society- developments, perspectives, and possibilities in the Slavonic languages" (Innsbruck, 1-4 October 2014)*, 2015, str. 15–31.

Toporišič, Jože: Enciklopedija slovenskega jezika. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1992.

Toporišič, Jože: Slovenska slovnica: Četrta, prenovljena in razširjena izdaja. Maribor: Založba Obzorja, 2000.

Trojar, Mitja in Žagar Karer, Mojca: Družbena občutljivost v terminoloških slovarjih. *Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve)*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2013, str. 457–463.

Vidovič Muha, Ada: Družbena prepoznavnost žensk v slovenskem besedotvorju. *Slovensko skladdenjsko besedotvorje*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2011, str. 407–417.

Elektronska

de Chanay, Hugues idr.: Ecrire le genre. Fédération de recherche sur le genre RING, 7. 9. 2015.

<http://www2.univ-paris8.fr/RING/spip.php?article4399>

Guide pratique pour une communication publique sans stéréotype de sexe. Haut conseil à l'égalité entre les femmes et les hommes (HCEfh), 5. 11. 2015.

http://www.haut-conseil-egalite.gouv.fr/IMG/pdf/hcefh_guide_pratique_com_sans_stereo-vf-2015_11_05.pdf

Hočevar, Jože: Spol povedka v stavku z več osebki. Primorske novice, 4. 4. 2015.

<http://www.primorske.si/Plus/7--Val/Spol-povedka-v-stavku-z-vec-osebki>

La féminisation des noms de métiers, fonctions, grades ou titres - Mise au point de l'Académie française. 10. 10. 2014.

<http://www.xn--acadmie-franaise-npb1a.fr/actualites/la-feminisation-des-noms-de-metiers-fonctions-grades-ou-titres-mise-au-point-de-lacademie>

Le Baut, Jean-Michel: Français : Un guide pratique pour une langue non sexiste. Le café pédagogique, 6. 11. 2015.

<http://www.cafepedagogique.net/lexpresso/Pages/2015/11/06112015Article635823908787529063.aspx>

Snoj, Marko idr.: Kateri od zapisov – »učenec/-ka« ali »učenec/ka« – je ustreznejši? Jezikovna svetovalnica, november 2016.

<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/1636/kateri-od-zapisov-u%C4%8Denec-ka-ali-u%C4%8Denec-ka-je-ustreznej%C5%A1i>

SP 2001, Pravila. http://bos.zrc-sazu.si/c/sp/sp2001_pravila.pdf

Šribar, Renata idr.: Pomembnost uporabe obojespolskih samostalnikov s podčrtajem (»učiteljice_ji«). Torek ob petih, 13. 10. 2016.

http://torekobpetih.si/odprtina/pomembnost-uporabe-obojespolskih-samostalnikov-s-podcrtajem-uciteljice_ji

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu s strokovnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, 19. 9. 2017

Marija Babnik Gatej

Izjava kandidata / kandidatke

Spodaj podpisani/a _____ izjavljam, da je besedilo diplomskega dela v tiskani in elektronski obliki istovetno, in

dovoljujem / ne dovoljujem
(ustrezno obkrožiti)

objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

Datum: 19. 9. 2017

Podpis kandidata / kandidatke: